

Europos laiku

Stipri Lietuva stiprioje Europos Sąjungoje

Nr. 24 2017 m. kovas

 @LaimaAndrikiene

 @Andrikiene

ES SAUGUMAS

ES-KANADOS LAISVOSIOS
PREKYBOS SUSITARIMAS (CETA)

LIETUVOS AKTUALIJOS:
NAUJOSIOS VALDŽIOS 100-DIENIS

ŽMOGAUS TEISĖS: KRIKŠČIONIŲ
PERSEKIOJIMAS PASAULYJE

ES-BALTARUSIJOS
BENDRADARBIAVIMAS

ARKTIS: KĄ TEN VEIKIA KINIJA?

Žurnalą „Europos laiku“ galite skaityti ir internete – www.laimaandrikiene.lt

Europos centro dešinieji – už ES vairo

Europos Parlamento pirmininkas A. Tajani

Europos Sąjungos Tarybos pirmininkas D. Tusk'as

Europos Komisijos prezidentas J.-C. Juncker'is.
EP archyvo nuotraukos

Šių metų pradžioje Europos centro dešinė prisiėmė pilną atsakomybę už ES ir jos artimiausią dvejų su puse metų ateitį. Suprantama, kad vadovauti Europos Sąjungai šiais neramiais populizmo, ekstremizmo ir terorizmo augimo, Brexit'o laikais yra ypatingai sunki užduotis. Todėl džiaugiuosi, kad ES stoja vadovauti aiškiai proeuropietiškos, konstruktyvios, už stiprią ES kovojančios politinės jėgos. Tikiuosi, kad jos laimės ir Europos Parlamento rinkimus, vyksiančius po dvejų su puse metų, 2019-aisiais.

Vertinant platesniame kontekste būtina pastebėti, kad nuo dabar visoms svarbiausioms Europos Sąjungos institucijoms vadovauja centro dešinės atstovai: Europos Komisijai ir toliau vadovauja liuksemburgietis J.-C. Juncker'is, ES Tarybai – lenkas D. Tusk'as, Europos Parlamentui – italas A. Tajani.

Svarbu tai, kad Europos Parlamente, socialistams netoliaregiškai sugriovus taip vadinamą Didžiąją koaliciją (Europos liaudies partija, Socialistai ir demokratai, remiant liberalams), kuri gyvavo nuo 2004 metų, susiformavo nauja proeuropietiška koalicija, kurią sudaro didžiausioji EP frakcija – Europos liaudies partija (krikščionys demokratai) – kartu su liberalų frakcija, o mūsų sąjungą remia Europos reformistai ir konservatoriai. Europos liaudies partijos ir liberalų sąjunga buvo sutvirtinta formalaus bendradarbiavimo susitarimo pasirašymu, kuris leido pasiekti A. Tajani pergalės Europos Parlamento pirmininko rinkimuose, be to, centro dešinieji išsaugojo D. Tusk'ą ES Tarybos vadovo poste, į kurį kėsinosi socialistai.

Nenustebsiu, jei atsigavusi po pralaimėjimo Europos Parlamento pirmininko rinkimuose Socialistų ir demokratų frakcija EP nutars jungtis į proeuropietišką koaliciją kartu su krikščionimis demokratais, liberalais ir konservatoriais. Dabartinė pralaimėjimą patyrusio jų lyderio ambicija telkti visus kairiuosius, įskaitant kraštutinę kairę, kovai su Europos centro dešine yra netoliaregiška, vedanti šią partiją į dar didesnę krizę.

Priminsiu, kad šių metų sausį Europos Parlamento pirminku tapo patyręs politikas, mano politinės šeimos – centro dešinės – atstovas ir geras Lietuvos draugas italas Antonio Tajani. Paskutiniame rinkimų etape, kuriame iš septynių kandidatų buvo likę du, jis įveikė Socialistų frakcijos lyderį G. Pittellą.

Pastaruosius dvejus su puse metų A. Tajani buvo EP vicepirminkas, prieš tai daugiau nei penkerius metus – Europos Komisijos narys, dar prieš tai, nuo 2004 iki 2008 m. – mano kolega Europos Parlamente. Pagal profesiją jis yra žurnalistas – ir geras žurnalistas: pirmą kartą tapęs Italijos premjeru jo profesionalumą įvertino ir Silvio Berlusconi, pasirinkęs A. Tajani savo atstovu spaudai. Tiesa, Antonio tas pareigas ėjo tik 1994–1995 metais... Ką čia slėpti, džiaugiuosi EP pirmininko rinkimų rezultatais 😊

Laima ANDRIKIENĖ

**ES saugumas
4-9 p.**

**Tarptautinė prekyba:
ES-Kanados laisvosios
prekybos susitarimas
10-14 p.**

**Lietuvos aktualijos
15-20 p.**

**Žmogaus
teisės:
religijos
laisvė
20-25 p.**

**ES užsienio politika.
Baltarusija. Arktis
26-29 p.**

Viršelyje – Europos Parlamento narė
dr. Laima Andrikienė.
(Martin Lahousse (EP) nuotrauka)

„Europos laiku“

Leidėjas – Europos Parlamento narė
dr. Laimos Andrikienės biuras Vilniuje
Svetainė internete:

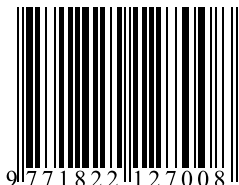
www.laimaandrikiene.lt

Mums rašykite adresu:

info@laimaandrikiene.lt

Tiražas – 75 000 egz.

ISSN 1822-1270

ŠIAME NUMERYJE SKAITYKITE:

- 2 Redakcijos žodis
- 4 L. Andrikienė. Rusija-JAV: trumpalaikis flirtas ar bandymas kurti naują pasaulio tvarką?
- 6 J. S. Wolski: „Rusija vykdo nuoseklią asimetrinio karo politiką prieš ES“
- 7 M. Gahler'is. Ar ES ir JAV santykiuose nestinga meilės?
- 8 G. Jakubauskas. Nyderlandai renka naują parlamentą: ar po Brexit galime sulaukti Nexit?
- 10 ES-Kanados prekybos susitarimas: renkamės partnerystę, o ne protekcionizmą
- 11 Europos Komisija: detalai apie ES-Kanados prekybos susitarimo naudą
- 13 D. Caspary. Kodėl IEPS (CETA) yra daugiau nei prekybos susitarimas
- 14 Kanada džiaugiasi Europos Parlamento sprendimu
- 15 V. Mitė. Naujosios valdžios 100-dienis: negirk dienos be vakaro...
- 16 G. Landsbergis: „Esame sveiko proto bastionas“
- 17 M. Navickienė. Saugi aplinka šeimai – visų mūsų rūpestis
- 18 L. Andrikienė apie 2017-ųjų iššūkius Lietuvai, Europos Sąjungai ir pasauliui
- 20 M. Várton. Krikščionių persekiojimo priežastis – ir augantis nacionalizmas
- 22 Vilniaus arkivyskupas metropolitas G. Grušas: „Kiekvienas pasaulėžiūrinis mūsų liečia“
- 25 L. Andrikienė apie krikščionių persekiojimą pasaulyje
- 26 A. Liabedzka: „Jei Baltarusijoje vyktų laisvi rinkimai, A. Lukašenka pralaimėtų“
- 27 L. Andrikienė. ES-Baltarusijos bendradarbiavimas – koks jis?
- 28 V. Mitė. Arktis ir jos geopolitinė reikšmė: ką ten veikia Kinija?
- 29 I. Staniulytė. Arkties regionas: geopolitika, tarptautinis bendradarbiavimas, saugumo iššūkiai ir valdymas
- 30 Europos Parlamente – marga kompanija iš Lietuvos
- 32 Lietuvos Šv. Jokūbo kelio savivaldybių asociacijos atstovai Briuselyje

REDAKCIJOS ŽODIS

Mieli skaitytojai,

rankose laikote naujausią žurnalo „Europos laiku“ numerį, kuriame rasite daug informacijos apie aktualias ES, Lietuvos ir viso pasaulio problemas. Tai ES saugumas ir jam kylantys iššūkiai, tarptautinė prekyba, ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimas ir jo svarba. Nemažai vietos skirta žmogaus teisėms, konkrečiai – religijos ar įsitikinimų laisvei. Žinoma, aptariamos ir Lietuvos aktualijos: pirmasis naujosios valdžios darbo šimtadienis, Lietuvos vaikų apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje.

Žurnalą pradėdame L. Andrikienės refleksija po naujosios Europos Parlamento vadovybės rinkimų. Europarlamentarė tikisi, kad prie ES vairo stojusios centro dešinės politinės jėgos sustabdys Europos Sąjungos slidimą į populizmo bei nacionalizmo duobę. Šiame numeryje rasite straipsnių ir komentarų apie ES ir JAV santykių dinamiką, D. Trumpui tapus JAV prezidentu. Galimus parlamento rinkimų Olandijoje rezultatus bei populizmo problemą Europoje nagrinėja G. Jakubauskas. Kas bus šie rinkimai – taškas, nuo kurio ES atsispirs ir judės pirmyn, ar dar vienas žingsnis link jos silpnėjimo?

Žurnale rasite daug medžiagos apie ES ir Kanados laisvosios prekybos susitarimą ir jo ratifikavimą Europos Parlamente bei to susitarimo naudą ne tik susitarimo šalims, bet ir visiems ES gyventojams. Nors antiglobalistai bei populistai šaukia, kad sutartis kenksminga Europos Sąjungai, faktai ir skaičiai rodo visai kitokį vaizdą.

Nemažą vietą žurnale užima Lietuvos problemos. Jas svarsto TS-LKD vadovas G. Landsbergis. Seimo narės M. Navickienės straipsnyje aptariamos vaikų apsaugos nuo smurto šeimoje problemos. Apie Lietuvos geopolitinės situacijos pokyčius kalba L. Andrikienė. Kokie buvo lūkesčiai ir kokia realybė, kurioje veikia naujasis Lietuvos parlamentas ir vyriausybė? Į šį klausimą bando atsakyti V. Mitė.

Kita svarbi žurnalo tema – religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvė bei krikščionių persekiojimas pasaulyje. Apie tai skaitykite L. Andrikienės interviu bei nevyriausybines religijos laisvės gynimo organizacijos „Open Doors“ pateiktoje informacijoje. Ši tema taip pat vystoma pokalbyje su Vilniaus arkivyskupu metropolitu Gintaru Grušu.

ES užsienio politikos skyriuje svarstoma keletas temų. Čia rasite interviu su Baltarusijos opozicinės Jungtinės piliečių partijos vadovu A. Liabedzka. Jis kalba apie galimybes sustabdyti Astravo atominės elektrinės statybą, Baltarusijos ūkio padėtį, Rusijos-Baltarusijos santykius bei opozicijos galimybes laimėti rinkimus. L. Andrikienė rašo apie ES ir Baltarusijos bendradarbiavimo galimybes, tarp jų – kas trukdo veikti išvien, siekiant sustabdyti Baltarusijoje pagamintų cigarečių kontrabandą į ES, kuri atneša milžiniškų nuostolių ES ekonomikai. Tarptautinėje tematikoje savo vietą randa ir ir ES politika Arktyje, apie tai rašo I. Staniulytė. Į klausimą, ko Arktyje siekia Kinija ir Rusija, bando atsakyti V. Mitė.

Linkime Jums malonaus skaitymo!

Rusija-JAV: trumpalaikis flirtas ar bandymas kurti naują pasaulio tvarką?

Iš Laimos Andrikenės interviu dienraščiui „Klaipėda“

Kaip vertinate pirmąsias Prezidento Donaldso Trumpo valdymo savaites? Ar nuogąstavimai dėl jo nenuspėjamumo pasiteisino?

D. Trumpas pasirodė esąs labai nuspėjamas. Tie, kurie ir Lietuvoje aiškino, kad retorika rinkimų kampanijos metu visuomet skiriasi nuo kalbų ir darbų po to, kai asmuo išrenkamas, neva ši taisyklė galios ir D. Trumpui, pasirodė esą neteisūs. Kaip neteisūs pasirodė esą ir tie, kurie aiškino neva JAV veikianti valdžių atskyrimo sistema, JAV Senatas ir Kongresas neleis prezidentui priimti vienvaldiškų sprendimų. Pamiršdami, kad Kongrese ir Senate – respublikonų dauguma, ir jie neabejotinai remia Prezidentą ir jo sprendimus, mažų mažiausiai bent jau kadencijos pradžioje.

Prezidentas D. Trumpas pasirodė esąs nuoseklus, ką prieš rinkimus žadėjo daryti – tą ir daro. Jis jau pasirašė

dekretus, kad JAV pasitrauktų iš JAV ir Ramiojo vandenyno regiono (Japonija, Kanada, Meksika, Australija, Malaizija, Singapūras, Peru, N. Zelandija, Čilė, Vietnamas ir Brunėjus) laisvosios prekybos sutarties, derybos dėl kurios buvo baigtos Prezidento B. Obamos kadencijos pabaigoje. Pirmąją darbo savaitę jis pasirašė ir dekretus tiesti du naftotiekus, kurių tiesimas B. Obamos laikais dėl aplinkosaugininkų ir vietos gyventojų protestų buvo sustabdytas. Naftos magnatai ploja katučių, sveikina šį sprendimą, o svarbiausias argumentas, paskelbtas Prezidento D. Trumpo, patinka visiems – bus keli tūkstančiai naujų darbo vietų.

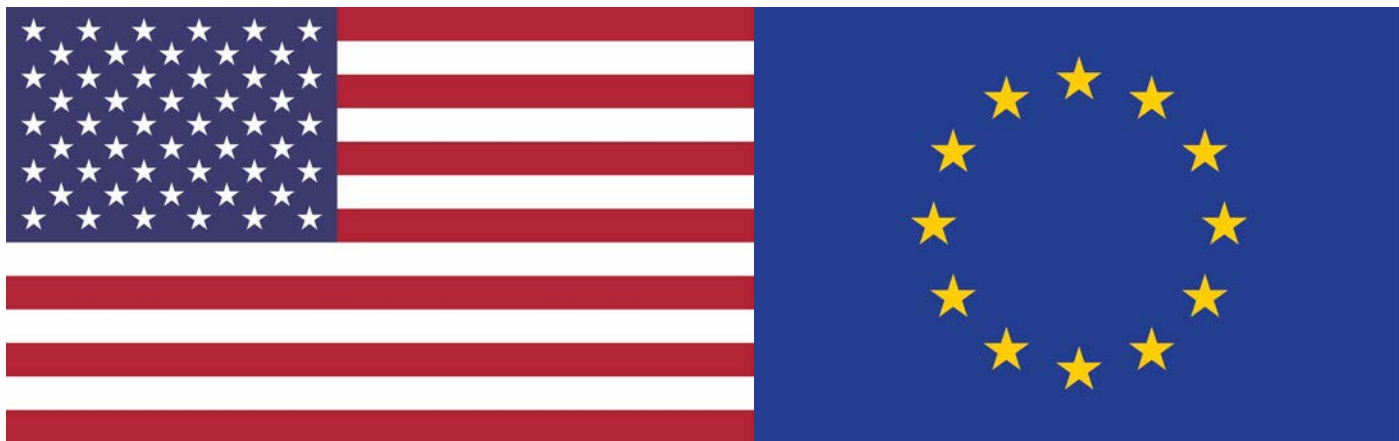
Jau pirmosiomis darbo dienomis, nepaisant Meksikos pareigūnų reikiamo nepritarimo ir atšaukto Meksikos prezidento vizito į JAV, sulaukėme Prezidento D. Trumpo dekreto, kad nauja siena tarp Meksikos ir JAV turi

būti statoma nedelsiant. Neilgai laukus – dar vienas sprendimas: septynių musulmoniškų valstybių piliečiams musulmonams uždrausta atvykti į JAV, net jei jie iki šiolei dirbo ir gyveno JAV. Krikščionims galima atvykti, musulmonams – ne. Stabdyti Prezidentą ėmėsi teisėjai. Eilėje laukia ir kiti sprendimai dėl JAV esančių legalių imigrantų peržiūros ir atrankos sistemos įgyvendinimo. Kai kurie jų turės palikti JAV. Bet visa tai neturėtų stebinti, nes tai D. Trumpas žadėjo rinkimų kampanijos metu.

Kaip pasikeis, jei pasikeis, ES ir JAV santykiai, D. Trumpui atėjus į valdžią?

Santykiai jau pasikeitė, nepasitikėjimas naująja JAV administracija auga. Kaip gali būti kitaip, jei D. Trumpas, būdamas išrinktuju prezidentu, svei-

kino ES dezintegraciją, Brexit'ą. Prieš pat prisiekimo ceremoniją jis buvo davęs nurodymą skambinti į ES institucijas ir klausti, kurios ES valstybės narės paseks Jungtinės Karalystės pavyzdžiu ir trauksis iš ES. Precedento neturintis elgesys...

Europos Sąjunga kol kas nekontratakavo, pasitenkindama nerimo pareiškimais. Tiesa, už užsienio prekybą atsakinga Europos Komisijos narė C. Malmström jau atvirai pasakė, adresuodama tai Prezidentui D. Trumpui: tie, kurie 21 amžiuje galvoja, kad galime tapti didžiais vėl apsitverdami sienomis, įvesdami užsienio prekybos barjerus, apribodami žmonių laisvę judėti, yra pasmerkti žlugti. Europos Sąjungos sėkmė remiasi į mūsų visuomenių atvirumą, prekybos ir kitokių barjerų naikinimą, laisvą asmenų, prekių, kapitalo judėjimą.

Kaip žinia, Jungtinės Karalystės premjerė T. May tapo pirmąja Europos lydere, susitikusia su JAV prezidentu Vašingtone. Tačiau ir jai, siekiant išvengti kad ir netiesioginės atsakomybės, teko išreikšti nepritarimą D. Trumpo dekretui dėl imigracijos suvaržymo musulmonams. O Vokietijos kanclerė A. Merkel ir Prancūzijos prezidentas F. Hollande negailėjo kritikos šiam sprendimui.

Apskritai neteko girdėti, kad kas nors iš pasaulio valstybių lyderių būtų parėmęs šį D. Trumpo sprendimą. Nenustebsiu, jei D. Trumpą parems Rusijos prezidentas V. Putinas, nes tų dviejų vyrų supratimas apie pasaulį ir tarptautinę teisę yra labai panašus. Apgailėtina, bet to įrodymų kiekvieną dieną tik daugėja.

Įvairaus lygio ES ir JAV pareigūnų kontaktų pastarosiomis savaitėmis padaugėjo: ES aukštoji įgaliotinė užsienio ir saugumo politikai F. Mogherini lankėsi Vašingtone, tačiau su Prezidentu D. Trumpu nesusitiko. JAV viceprezidentas atvyko į Miunchenę vykusią konferenciją saugumo klausimais, kur ramino europiečius, kad JAV savo įsipareigojimų NATO neatsisako. Raminamės, bet nerimui pagrindo netrūksta.

Kaip vertinate galimybes pasirašyti ES-JAV laisvosios prekybos susitarimą?

Manau, kad komisarė C. Malmström anksčiau minėtą pareiškimą padarė jau žinodama, kad Damoklo kardas pakibęs virš JAV ir ES derybų dėl laisvosios prekybos sutarties. Kadangi derybos nėra baigtos, susitarimas nepasiektas, tai deryboms nutraukti pakaks D. Trumpo nurodymo. Manau, kad artimiausiu metu to ir sulauksime.

Gaila kelerių metų intensyvaus darbo, nes derybos startavo Lietuvos pirmininkavimo ES metu, 2013 m. vasarą. ES-JAV laisvosios prekybos susitarimas buvo ir vienas Lietuvos pirmininkavimo ES prioritetinių darbų. Lietuvos vadovai tada reiškė viltį, kad šios derybos bus trumpos, o susitarimą pavyks pasiekti greičiau nei per vienerius metus. Deja...

Gaila, kad galime prarasti galimybę turėti milžinišką laisvos prekybos erdvę, kuri būtų atnešusi apčiuopiamos naudos abiem pusėms.

Europos Parlamente žengėme svarbų žingsnį – ratifikavome ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimą. Jis daliai pradės galioti jau šių metų vasarą.

Kaip manote, ar D. Trumpo atėjimas į valdžią turės lemiamos įtakos NATO ateičiai bei misijai?

Neabejotinai turės. D. Trumpo inauguracinė kalba buvo nieko gera nežadanti. Izoliacijos siekimas, koncentravimasis tik į save, pasaulio lyderio vaidmens atsisakymas galėjo sukelti pasitenkinimo tik JAV oponentams ir priešams.

Tiesa, naujojo JAV Gynybos ministro tvirtinimas sukėlė mažiausiai prieštaravimų JAV Senate, pasirinktas patikėjimą pelnęs profesionalas. Kaip ir derėjo, jis jau pirmąją darbo dieną paskambino NATO Generaliniam sekretoriui Jensui Stoltenbergui. Patikini mus dėl paramos NATO Prezidentas D. Trumpas išsakė ir susitikimo su JK premjere T. May metu. Tačiau rimtų abejonių išlieka, ypač dėl akivaizdaus JAV ir Rusijos prezidentų flirto. Matysime, kaip elgis naujasis JAV prezidentas ir dėl sankcijų Rusijai galiojimo, ir NATO įsipareigojimų vykdymo klausimais.

Šiuo metu galime džiaugtis tik dėl to, kad Prezidentas B. Obama, pastarosios kadencijos metu neišvengęs kai kurių klaidingų sprendimų, sugebėjo įkalbėti Vokietiją paremti sprendimą, kad NATO batalionai būtų atsiųsti į Lenkiją ir Baltijos valstybes. Tai – Rusijos atgrasymo politikos įgyvendinimo dalis. Gera, kad pradžią spėta padaryti iki D. Trumpo prisiekimo.

Europos Parlamento narys Jacekas Saryusz Wolski (ELP, Lenkija): „Rusija vykdo nuoseklią asimetrinio karo politiką prieš ES“

Kokie yra pagrindiniai iššūkiai ES saugumui ir kaip ES bei NATO turėtų jį juos reaguoti? Ar Rusija išlieka pagrindine grėsme ES ir jos valstybių narių saugumui?

Grėsmių Europos Sąjungai ir NATO šiuo metu tikrai netrūksta. Tačiau tik Rusija kelia nuolatinį iššūkį pasaulio tvarkai tarptautinės teisės, teritorinio vientisumo ir sienų neliečiamumo prasme, o taip pat ir mūsų vertybėms. Jei Rusija nebus sustabdyta, ji toliau skverbsis į Ukrainą, o jos kariuomenė vis labiau artės prie ES sienų. Savo ruožtu tai sukels abejonių dėl visos saugumo architektūros, įtvirtintos po šaltojo karo, patikimumo, o galimos pasekmės yra sunkiai įsivaizduojamos. Mes jau matėme jėžūlius ES valstybių narių, Baltijos šalių ir Suomijos, oro erdvės pažeidimus ir kitas karines provokacijas, nukreiptas prieš ES valstybes nares.

Šalia Rusijos teritorinės agresijos mes neturėtume pamiršti rusų propagandos, dezinformacijos kampanijų ir nuolatinės paramos antieuropietiškomis politinėms jėgoms. Tai beprecedentė grėsmė mūsų demokratinėms visuomenėms, kenkianti visam Europos projektui. Kremliaus dalyvavimas rinkimų kampanijose yra rimta grėsmė Vakarų demokratijoms, tai įrodė JAV ir Europoje vykę rinkimai.

Galiausiai, Rusija siekia sustiprinti antivakarietiškas jėgas pasaulyje. Ji sėja nestabilumą Artimuosiuose Rytuose ir yra tiesiogiai atsakinga už humanitarinę tragediją Sirijoje. Naujausi pranešimai iš Libijos rodo, kad greitai galime tapti ir Rusijos dalyvavimo vietiniuose konfliktuose Šiaurės Afrikoje liudininkais. Taigi Kremlius skatina ir aštrina pabėgėlių krizę pietuose bei telkia paramą kraštutinėms antieuropietiškomis partijoms visoje Europos Sąjungoje. Tai yra nuosekli asimetrinio karo politika.

Ar keičiasi ES-JAV santykiai Donald'ui Trumpui tapo JAV prezidentu? Kaip vertinate dabartinę ES-JAV santykių būklę?

Jacekas Saryusz Wolski (ELP, Lenkija).
EP archyvo nuotr.

Transatlantiniai santykiai yra grindžiami pusę šimtmečio besitęsiančiu abipusiu pasitikėjimu, bendru kultūros paveldu, ekonominiu bendradarbiavimu ir stipriu kariniu aljansu. Mes, europiečiai, esame labai suinteresuoti aktyvia JAV užsienio politika, kuri būtina pasaulio saugumui ir taisyklėmis grįstai tvarkai. Amerikiečiai savo ruožtu taip pat labai gerai žino, kad karas ir nestabilumas Europoje retai apsiriboja tik jos sienomis. Šiaurės Atlanto aljansas, bendradarbiavimas Jungtinėse Tautose ir prekyba toliau klesti, nepaisant to, kas vadovauja Vašingtone ar Briuselyje.

Perspektyva dėl ES-JAV santykių išlieka atsargiai optimistinė. Nepaisant kai kurių pradinių abejonių dėl JAV Prezidento D. Trumpo Europos politikos, naujausi signalai iš naujosios JAV administracijos dėl NATO ir ES svarbos yra sveikintini. Amerikiečiai atlieka svarbų vaidmenį stiprinant Aljanso atsparumą, ir tai įrodo jų buvimas rytiniame NATO flange.

Vašingtonas yra ryžtingesnis, kalbėdamas apie poreikį teisingiau dalintis našta NATO, bet tai visada buvo JAV politikos dalis. Mūsų pačių labai turime vykdyti įsipareigojimus ir didinti išlaidas karinėms reikmėms ne mažiau kaip iki 2 proc. BVP, iš kurių 20 proc. būtų skirta karinei technikai ir įrangai. Kai kurios šalys, pavyzdžiui, Lenkija ar Jungtinė Ka-

ralystė, jau pasiekė tuos tikslus, o kitos, kaip Vokietija ar Prancūzija, turėtų dėti daugiau pastangų. Tai sukurtų darnesnius tarpusavio santykius ir sustiprintų Europos balsą.

Ką ES turėtų padaryti, siekdama padėti Ukrainai? Ar Europos Parlamento indėlis yra pakankamas?

Mūsų atsakas į Rusijos agresiją Ukrainoje buvo per silpnas ir pavėlavęs. Jau metai praėjo nuo tada, kai Rusija okupavo Ukrainos Krymą! Dabar ukrainiečiai kenčia dėl šio aplaidumo, o mes matome, kad mūsų pačių saugumas yra pavojuje.

Visa tai atsispindi ir žodžiuose, kuriuos mes naudojame: neturėtų būti jokios kalbos apie „separatistus“ ir „pilietinį karą Rytų Ukrainoje“. Vietoje to turėtume pasmerkti Rusijos reguliarios ir neregulios (*proxy*) kariuomenės veiksmus, jos karinių dalinių invaziją į Ukrainos teritoriją.

ES turėtų išlikti vieninga ir tvirta Rusijos atžvilgiu. Sankcijos turėtų būti tęsiamos ir toliau plečiamos kaip atsakas į besiplečiančią Rusijos agresiją Rytų Ukrainoje, remiantis ES proporcingumo principu „daugiau už daugiau“ (angl. *more for more*).

ES valstybės narės turėtų laikytis nustatytą bendrosios užsienio politikos gairių savo dvišaliuose santykiuose su Rusija. Individualūs ekonominiai ir politiniai interesai negali būti svarbesni už visos ES saugumą ir stabilumą bei tarptautinės tvarkos pagrindą – sienų neliečiamumą.

Ukraina užima svarbią vietą Europos Parlamento darbotvarkėje, tai patvirtina ir pastarosios plenarinės sesijos Strasbūre debatų metu išsakytos nuomonės kaip atsakas į padėties blogėjimą Rytų Ukrainoje. Mes, Europos Parlamentas, taip pat sparčiai užbaigėme darbus dėl bevizio režimo Ukrainai. Dabar galutinio sprendimo laukiama iš valstybių narių ES Taryboje.

Dėkojame už pokalbį.

Ar ES ir JAV santykiuose nestinga meilės?

Europos Parlamento narys Michael'is Gahler'is (ELP, Vokietija)

Kokius pokyčius matote ES-JAV santykiuose pradėjus darbą naujam JAV administracijai?

Kai kurie žodžiai iš Vašingtono verčia mane susimąstyti, ar mūsų santykiuose neima trūkti meilės. Tačiau svarbiosios siunčiamos žinutės nepasikeitė. Du pavyzdžiai: pastarojoje Miuncheno saugumo konferencijoje JAV viceprezidentas M. Pence dar kartą patikino mus, europiečius, dėl tvirto JAV pasiryžimo vykdyti įsipareigojimus transatlantiniam aljansui. Šis įsipareigojimas yra esminis. Tai įrodo ir keturių tūkstančių JAV karių atvykimas į Lenkiją bei, tarp kitų, vokiečių bataliono perkėlimas į Lietuvą. Tai dalis naujų atgrasymo pajėgų, dislokuotų NATO Rytų valstybėse narėse.

Ar Prezidentas D. Trumpas siekia naujos pasaulio tvarkos? Kokios būtų to pasekmės Europos Sąjungai?

Net JAV Prezidentas yra valdžių atsiskyrimo (*checks and balances*) sistemos dalis. Nematau jokios naujos pasaulio tvarkos su numatytu nauju vaidmeniu Jungtinėms Valstijoms, kuriai galėtų priartėti JAV Kongresas. Tačiau yra erdvės pokyčių vėjams tarptautiniuose santykiuose, todėl ES turi būti vieningesnė ir reaguoti išmintingiau. Pirmą, tokios šalys kaip Brazilija, Rusija, Indija, Kinija ir Pietų Afrika deda pastangas gerinti savo pozicijas tarptautiniu lygiu. Šios šalys tai daro, apeidamos arba pažeisdamos tarptautinius susitarimus ir net normas, siekdamos trumpalaikės naudos ar net išimtinai vidaus politikos tikslų vardan. Antra, žlugusios arba žlungančios valstybės daro įtaką visiems tarpusavyje tamptariai susijusiam pasaulyje. Pavyzdys – pabėgėliai ir migracija. Trečia, revizionistinių jėgų pastangos mus suskaldyti ir izoliuoti. Būdami ES nariais turime gerinti bendradarbiavimą ir stiprinti solidarumą, be to, plėsti mūsų bendradarbiavimą su panašiai mąstančiais tarptautiniais partneriais. Turime siekti, kad būtų įtvirtinti ar nustatyti nauji tarptautiniai standartai. Pavyzdžiui, ES-Kanados strateginės partnerystės ir prekybos susitarimai. Šis modernus bendradarbiavi-

EP archyvo nuotr.

mas bei naujas prekybos ir investavimo taisyklių rinkinys turės įtakos kitų tarptautinių susitarimų sudarymui ateityje.

Kokią ateitį matote ES transatlantiškiems santykiams?

ES ir JAV ateitis yra bendra, ji pagrįsta mūsų bendromis vertybėmis ir bendrais interesais. Net didžiausia karinė galia pasikliauna mumis kaip partneriais, sprendžiant globalius klausimus. Gali būti, kad užtruks šiek tiek laiko, kol naujoji JAV valdžia šią realybę priims ir iš naujo įvertins. Esu įsitikinęs, kad tarptautinis bendradarbiavimas gana greitai vėl bus JAV darbotvarkėje. Kaip kitaip jie galėtų kovoti su tarptautinėms teroristinėms organizacijoms, tokiomis kaip ISIS? Dėl šių priežasčių mes Europoje turime didinti savo finansinius įsipareigojimus ir veikti aktyviau, kad būtume pasirengę priimti atitinkamus įsipareigojimus kaip partneriai.

Saugumas ir gynyba yra mūsų prioritetai. Kokie yra pagrindiniai iššūkiai ir kaip ES bei NATO turėtų į juos reaguoti, siekiant užtikrinti savo piliečių saugumą?

Praėjusiais metais mes priėmėme ES visuotinę užsienio ir saugumo politikos strategiją. Tai pirmoji mūsų bendra strategija užsienio politikos, saugumo ir gynybos klausimais. Tai yra didelis žingsnis į priekį. Akivaizdu, kad ES susiduria su neteisėtais ir nepriimtinais Rusijos

veiksmais. Mes susiduriame su ilgiausiu sąrašų pavojų, kurie atsiranda dėl žlugusių arba žlungančių valstybių, hibridinių taktikų, klimato kaitos ir kibernetinių atakų prieš mūsų valstybines ir privačias infrastruktūras. ES šiais klausimais turi išlikti vieninga ir solidari, ji turi užtikrinti mūsų piliečių apsaugą. Europos Sąjungos viduje pagrindiniai iššūkiai kyla dėl valstybių narių užimamų veto pozicijų. Ko reikia nedelsiant – tai tobulinti sprendimų priėmimo mechanizmą ir jų įgyvendinimo procedūras ES viduje.

Vokietijos kariniai daliniai jau yra Rukloje, Lietuvoje. Kokia buvo Vokietijos visuomenės reakcija į sprendimą dislokuoti Vokietijos karinius dalinius Lietuvoje kaip dalį Rusijos atgrasymo strategijos?

Didžioji dauguma Vokietijos piliečių palaiko NATO saugumo garantijų priemones, nes mes nepamiršome mūsų pačių kaip buvusios priešakinės linijos valstybės patirties. Be kita ko, JAV, Kanados ir Didžiosios Britanijos kariai užtikrina Vakarų Vokietijos teritorinį vientisumą po Antrojo pasaulinio karo. Mes vis dar esame dėkingi už šį solidarumo įrodymą mūsų žmonėms. Šiandien mes didžiuojamės, kad vokiečių kariai gali vykdyti tokus pat įsipareigojimus Rukloje, užtikrindami NATO valstybių narių, jų demokratijų ir laisvų piliečių apsaugą.

Nyderlandai renka naują parlamentą: ar po *Brexit* galime sulaukti *Nexit*?

Gediminas Jakubauskas

Po referendumo dėl Jungtinės Karalystės narystės Europos Sąjungoje (*Brexit*) ir prezidento rinkimų JAV, kuriuos laimėjo sunkiai nuspėjamas Donaldas Trumpas, visų akys nukreiptos į artėjančius rinkimus Nyderlanduose.

Olandija, viena ES steigėjų, kovo 15 dieną renka naują parlamentą (*Tweede Kamer*). Ilgą laiką apklausose pirmavusi kraštutinių dešiniųjų antiislamistinė „Laisvės partija“ (PVV – *Partij voor de Vrijheid*) su lyderiu populistu Geert'u Wilders'u rinkimų kampanijos finišo tiesiojoje praranda savo pranašumą. Nors dabartinio Ministro Pirmininko Mark'o Rutte liberali „Liaudies partija už laisvę ir demokratiją“ (VVD – *Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*) apklausose jau aplenkė G. Wilders'o vadovaujamą PVV, dėl artėjančių rinkimų rezultatų toliau nerimauja ne vien ES šalininkai.

Taigi beveik 13 milijonų Olandijos piliečių žengs prie balsadėžių rinkti naują parlamentą. Dėl 150 vietų parlamente kovoja daugiau nei 1000 kandidatų iš 28 partijų. Naujausios apklausos rodo, kad M. Rutte partija VVD gali tikėtis 28-26 mandatų, o G. Wilders'o PVV – 27-26 vietų. Tačiau, net jei G. Wilders'o partijai pavyktų laimėti rinkimus ir tapti skaitlingiausia frakcija Nyderlandų parlamente, vargu ar jos lyderiui pavyktų suformuoti vyriausybę, nes šiuo metu nėra viena politinė jėga neketina jungtis į valdančiąją koaliciją su ekstremistine PVV. Todėl PVV greičiausiai teks tenkintis vieta opozicijoje.

Kokios valdančiosios koalicijos galime tikėtis

Dabartinis premjeras M. Rutte taip pat jau patvirtino, kad jo partijos koalicijos su G. Wilders'o PVV be jokių abejonių nebus. G. Wilders'o antieuropietiški

Gediminas Jakubauskas. M. Lahousse (EP) nuotr.

tikslai su planuojamu „Nexit“, Nyderlandų pasitraukimu iš ES, bei radikalūs antiislamistiški šūkiai, įžeidimai Nyderlanduose gyvenantiems marokiečiams, vadinant juos „padugnėmis“, griauja bet kokius bendradarbiavimo su kitomis partijomis pagrindus. Savo ruožtu G. Wilders'as teigia, kad jis netiki M. Rutte žodžiais. Pasak jo, dabartinis Ministras Pirmininkas nebus toks trumparegis ir nenumos ranka į daugiau nei dviejų milijonų rinkėjų balsus, t. y. tuos, kurie balsuos už G. Wilders'ą ir jo bendraminčius. G. Wilders'o nuomone, Nyderlandų parlamentas, jei valdančiojoje daugumoje nebus jo vadovaujamos politinės jėgos, bus toks nestabilus (kaip jau ne kartą yra buvę Nyderlandų istorijoje), kad neišsilaikys nei vienerių metų. Beje, dabar dirbanti M. Rutte vyriausybė yra pirmoji po 2002 metų, kuri valdžioje išsilaikė visą kadenciją.

Kita vertus, apklausos rodo, kad po D. Trumpo pergalės JAV prezidento rinkimuose „ant bangos“ pasijutusi G. Wilders'o PVV praranda pasitikėjimą. Pastaruoju metu parama jai sumažėjo. Prieštaringi naujojo JAV prezidento sprendimai Nyderlandų vi-

suomenėje pažadino abejones dėl to, ar verta remti populistų žygį į valdžios viršūnes. Šiai partijai vietas parlamente gali kainuoti ir nuolatiniai radikalūs jos lyderio pasisakymai viešojoje erdvėje. Vasario mėnesį paaiškėjo, kad iš G. Wilders'o apsaugos darbuotojų komandos aplinkos kriminaliniams subjektams buvo nutekinta informacija apie G. Wilders'o renginių vietas. Dėl to PVV lyderis laikinai atšaukė visus viešus rinkiminės kampanijos renginius.

Apie tai, kad nepaisant naujausių apklausų rezultatų M. Rutte ir toliau nerimauja dėl galimų radikaliosios PVV pasiekimų per artėjančius rinkimus, byloja ir neseniai jo paskelbta žinia nenorintiems integruotis imigrantams. Pasak premjero, jie Nyderlanduose turėtų elgtis deramai arba palikti šalį. Tuo pačiu jis pabrėžė, kad negalima stigmatizuoti visų imigrantų ar atskirų imigrantų grupių apskritai, kad kiekvieno atvejo vertinimas turi būti individualus.

Priešingai nei M. Rutte, G. Wilders'as jau metų metus laikosi antiislamistinės ir antieuropinės krypties. Jo politiniai

Nyderlandų parlamentas. Archyvo nuotr.

tikslai – uždaryti Nyderlanduose mėsos ir islamo mokyklas, taip pat uždaryti valstybės sienas ir nebeįsileisti migrantų iš islamo valstybių. Pastaruosius kelerius metus – ir siekti *Nexit*, Nyderlandų pasitraukimo iš ES. Nepaisant to daugelis G. Wilders'o sekėjų jį ir toliau palaiko. Ir ne vien dėl jo tikslų ar pažadų, o greičiau dėl to, kad apskritai nebepasitiki Nyderlandų politiniu elitu. Prie to prisidėjo ir pats M. Rutte, kuris po 2012 m. laimėtų rinkimų neįvykdė kelių svarbių rinkiminių pažadų, tarp kurių yra ir pažadas blokuoti Graikijos skolų nurašymą bei įvesti mokesčių lengvatas.

Kas vis dėl to nulems rinkimų nugalėtojus

Daugelis rinkėjų iki paskutinio momento išlieka neapsisprendę, svyruojantys tarp skirtingų partijų. Tai Nyderlanduose nestebina, nes esminiai skirtumai tarp tokių partijų, kaip CDA (Krikščionių demokratų partija) ir VVD dešinėje, arba GroenLinks (Žaliųjų ir kairiųjų sąjunga), D66 (Kairieji liberalai) ir PvdA kairėje pusėje nėra pernelyg dideli.

Paskutinės minutės apsisprendimui didelę įtaką turi ir rinkiminiai debatai televizijoje. Pavyzdžiui, 2012 m. apklausose labai geri rezultatai buvo

prognozuojami Nyderlandų Socialistų partijai (*SP – Socialistische Partij*), tačiau jų pagrindinis kandidatas televizijos debatuose prieš rinkimus pasirodė labai prastai, ir SP partija rinkimuose užėmė tik ketvirtąją vietą. Vietoje jų rinkėjai pirmenybę atidavė artimai socialdemokratų Darbo partijai (*PvdA – Partij van de Arbeid*).

Šių metų pagrindiniai televizijos kanalo RTL debatai bus naudingesni mažesnėms partijoms, nes stipriausių partijų lyderiai M. Rutte ir G. Wilders'as atsisakė juose dalyvauti: anot jų, jie vienas kitam neturi ką pasakyti ir neįžvelgia prasmės tokiuose debatuose dalyvauti. Vis dėl to abu partijų lyderiai televizijoje yra matomi dažnai, ir abu yra labai geri kalbėtojai.

Koalicijos formavimas bus sunkus

Norėdamos užsitikrinti reikiamas 76 vietas daugumos valdžiai, po rinkimų partijos gali užtrukti savaites ar net mėnesius derybose dėl koalicijos. Esminis vaidmuo formuojant valdančiąją daugumą greičiausiai atiteks mažesnėms partijoms, tokioms kaip GroenLinks. Aplinkosaugininkų partija pagal naujausias apklausas gali tapti trečiąja jėga. Ji savo rinkėjams yra pažadėjusi sudaryti koaliciją su kairio-

siomis partijomis, kad būtų išvengta koalicijos su M. Rutte ir jo vadovaujama liberalais.

Nepaisant to, GroenLinks pagrindinis tikslas yra sustabdyti radikalių dešiniųjų jėgų žygį per Europą. Baiminamasi, kad jei į valdžią Nyderlanduose ateitų G. Wilders'as, tokia banga galėtų nusidrieki iki Prancūzijos, kur pavasarį vyksiančiuose prezidento rinkimuose laukiama akistatos tarp kraštutinių dešiniųjų Nacionalinio fronto pirminkės Marine Le Pen ir socialliberalo Emmanuel'io Macron'o. Rudenį laukia ir Vokietijos Bundestago rinkimai, kuriuose geri rezultatai prognozuojami Vokietijos kraštutinių dešiniųjų populistų partijai „Alternatyva Vokietijai“ (*AfD – Alternative für Deutschland*).

Kiek ir kurios partijos išsidalins mandatus Nyderlandų parlamente, šios šalies piliečiai nuspręs pagal paskutinius politikų pasirodymus ir paskutinių dienų įvykius prieš rinkimus. Rezultatą žinosime jau rinkimų dienos vakarą. O štai aiškumo, kas artimiausius ketverius metus vadovaus Nyderlandams, gali tekti palaukti. Nes net optimistai abejoja, ar tarp galimai į parlamentą pateksiančių dvylikos partijų pavyks pasiekti sutarimo dėl daugumos valdančiosios koalicijos ir jos remiamos vyriausybės.

ES-Kanados prekybos susitarimas: renkamės partnerystę, o ne protekcionizmą

ELP grupės pranešimas spaudai
2017 m. vasario 15 d., Strasbūras

„Prekybos politika vėl yra tinkamame kelyje. Mums pavyko sudaryti pažangiausią, ambicingą ir šiuolaikišką prekybos susitarimą tarp ES ir Kanados. Išsamus ekonominis ir prekybos susitarimas (IEPS, angl. CETA) yra ir Europos bei Kanados atsakas Donaldo Trumpo politikai. Mes Europoje tikime, kad tiesti tiltus yra daug veiksmingiau nei statyti sienas. Vietoje protekcionizmo mes siekiame partnerystės. Vietoje to, kad leistume globalizacijai vystytis mums nedalyvaujant, norime dalyvauti tame procese su mūsų aukšto lygio europiniais standartais ir normomis. ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimas yra sąžiningas prekybos susitarimas ir pavyzdinis modelis vertybėmis ir aukštais standartais grindžiamam bendradarbiavimui ateityje“, – pažymėjo Europos liaudies partijos (ELP) frakcijos Europos Parlamente pirmininkas, EP narys Manfred'as Weber'is, plenarinėje sesijoje pasibaigus balsavimams dėl IEPS.

„Po septynerius metus trukusių derybų sulaukėme šio istorinio momento, – pabrėžė EP narys Artis Pabriks, pagrindi-

nis Europos Parlamento pranešėjas dėl IEPS. – Remiantis ankstesnių prekybos susitarimų patirtimi, šis susitarimas kasmet sutaupys ES eksportuotojams daugiau kaip po 500 mln. eurų, nes visi importo mokesčiai tarp susitarimo šalių bus panaikinti. Dar daugiau, susitarimas garantuoja patekimą į rinką bei sukuria vienodas sąlygas verslui, gina ES žemės ūkio interesus, apsaugodamas 145 Europos geografinės nuorodas, be to, užtikrina nuosavybės teises tarptautiniame kontekste, tuo pačiu išsaugant aukštus aplinkosaugos, vartotojų ir darbo jėgos standartus“.

„Šį susitarimą galima laikyti auksiniu standartu visiems tolimesniems prekybos sandoriams. IEPS yra patikrintas ir parengtas būti mūsų ateities prekybos politikos stuburu, turint tikslą paspartinti ekonomikos augimą. Visi susirūpinimą kėlę klausimai derybų eigoje buvo išanalizuoti, į juos atsižvelgta. Tikiu, kad mes visi turime pakankamai sveiko proto atskirti pelus nuo grūdų ir faktus nuo mitų“, – aiškino A. Pabriks, kuris vadova-

vo visam IEPS svarstymo Europos Parlamente procesui. Balsavimo rezultatas atspindi, kad Europos Parlamento dauguma, išskyrus prieš užsienio prekybą nusiteikusias grupes, balsavo už šį susitarimą. Europos liaudies partijos frakcija yra vienintelė ir pagrindinė politinė jėga Europos Parlamente, kuri visada rėmė šį susitarimą.

Europos Sąjunga yra antroji pagal dydį Kanados prekybos partnerė po JAV, o Kanada yra ketvirtoji didžiausia investuotoja Europoje. Todėl labai svarbu, kad ES ir Kanada turi tokį pat požiūrį į prekybą: „Abi – ir Europa, ir Kanada – siekia daryti poveikį globalizacijai. Dabar IEPS yra parengta, todėl veikime ranka rankon: ES valstybės narės ir Kanada atliks svarbų vaidmenį siekiant artimiausioje ateityje užtikrinti, kad susitarimas būtų įgyvendintas visa jo apimtimi, bus išnaudotos visos jo potencialios galimybės. Prekyba yra darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo variklis. Europa turi tapti tokia stipri ir galinga, kokia buvo iki krizės“, – pabrėžė Artis Pabriks.

ELP frakcijos EP pirmininkas Manfred'as Weber'is (Vokietija). EP archyvo nuotr.

EP narys Andris Pabriks (Latvija). EP archyvo nuotr.

Europos Komisija: detaliai apie ES-Kanados prekybos susitarimo naudą

Dar prieš Europos Parlamentui ratifikuojant ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimą (liet. IEPS, angl. CETA) L. Andrikienė pateikė keletą svarbių klausimų už užsienio prekybą ir derybas dėl šio susitarimo atsakingai Europos Komisijos narei C. Malmström. Europarlamentarės klausimų turinį lėmė Lietuvos, jos gamintojų ir vartotojų interesai, taip pat dažnai šia tema Lietuvoje užduodami klausimai. Gauti atsakymai yra išsamūs ir detalūs. Čia pateikiame apibendrintą ir sutrumpintą atsakymų versiją.

Europos Komisijos narė C. Malmström. EP archyvo nuotr.

ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimas vadinamas mišriu susitarimu. Tai yra susitarimas, kurio įsigaliojimui būtinas ir Europos Parlamento, ir ES valstybių narių pritarimas. Tai reiškia, kad iš viso šį susitarimą Europos Sąjungoje turės ratifikuoti 38 parlamentai. Kol vyks ratifikavimas nacionaliniuose parlamentuose, susitarimas bus dalinai vykdomas. Ką tai reiškia? Kada prasidės dalinis jo galiojimas?

Laikinas IEPS taikymas prasidės tik po Europos Parlamento pritarimo ir bus įgyvendintas pagal Tarybos 2016 m. spalio 27 d. priimtą sprendimą dėl laikino taikymo. Kalbant apie laikino taikymo procedūrą, Susitarimo 30.7.3(a) straipsnyje numatoma: „Šalys gali laikinai taikyti šį susitarimą nuo pirmosios dienos mėnesio, einančio po dienos, kurią Šalys praneša viena kitai, kad jų vidaus reikalavimai ir atitinkamos procedūros, reikalingos šio Susitarimo laikinam taikymui, yra baigtos, arba kitą

dieną, remiantis Šalių susitarimu“.

Kadangi IEPS yra mišrus susitarimas, jis gali pilnai įsigalioji tik jį ratifikavus visose ES valstybėse narėse. Nėra nustatyto fiksuoto tvarkaraščio nacionalinėms ratifikavimo procedūroms.

Naujausių pastarojo meto ES laisvosios prekybos susitarimų ratifikavimo procedūros truko net keletą metų. Pavyzdžiui, ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo atveju nacionalinis ratifikavimo etapas truko ketverius su puse metų. Šio susitarimo laikino taikymo

laikotarpiu ES eksportas į Pietų Korėją išaugo 55 proc., o prieš sudarant šį laisvosios prekybos susitarimą Europos Sąjungos turėtas 7,6 mlrd. eurų prekybos deficitą su Korėja virto prekybos pliusu, kurį sudaro 7,3 mlrd. eurų.

Šiame kontekste laikinas/dalinis IEPS taikymas leis ES piliečiams, darbininkams ir įmonėms iš karto pradėti gauti naudos iš susitarimo, laukiančio nacionalinio ratifikavimo.

Kokia yra šio susitarimo nauda ES piliečiams? Ar Lietuvos pilietis galės be maito mokesčių atsisiųsdinti iš Kanados, pavyzdžiui, fotokamerą, knygas, kitas prekes?

IEPS bus naudingas ES vartotojams, nes jis sudaro galimybes išlaikyti žemas kainas ir suteikti vartotojams daugiau pasirinkimo galimybių bei geresnes paslaugas. Jis taip pat bus naudingas ES įmonėms, didelėms ir mažoms, ir taip prisidės prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo mūsų bendruomenėse ES piliečių labui.

Viena vertus, sumažintos prekybos kliūtys, tarifų panaikinimas, supaprastintos muitinės procedūros ir daugiau suderintų techninių reikalavimų padės ES įmonėms lengviau ir pigiau ekspor-

tuoti savo prekes ar paslaugas. Kita vertus, įmonės, importuojančios žaliavas iš Kanados, taip pat gaus naudos iš tarifų panaikinimo ir kitų prekybos lengvinių priemonių, nes jų sąnaudos bus mažesnės, todėl tai sumažins ir kainas.

Keletas IEPS (CETA) teikiamos naudos pavyzdžių:

- Kai IEPS bus pilnai įgyvendintas, 99 proc. tarifų bus panaikinti, iš jų 98 proc. jau bus neapmokestinami įsigaliojimo momentu.
- IEPS palengvins įmonių darbuotojams ir kitiems specialistams įsi-

darbinimą kitoje Atlanto pusėje, o kompanijos galės paprasčiau laikinai perkelti darbuotojus tarp ES ir Kanados. Tai padės Europos bendrovėms vykdyti veiklą Kanadoje. Kitiems ES specialistams taip pat bus lengviau laikinai teikti teises, apskaitos, architektūros arba panašias paslaugas.

- IEPS pagerins ir užtikrins ES bendrovių patekimą į Kanados paslaugų rinką. Pavyzdžiui, profesinių paslaugų sektoriuje Kanada pašalino nemažai apribojimų dėl pilietybės ir gyvenamosios vietos sąlygų teisininkams,

- buhalteriams, architektams ir inžinieriams, norintiems dirbti Kanadoje. IEPS taip pat suteikia teisinės garantijas ES paslaugų eksportuotojams: Kanada garantavo savo dabartinį atvirumo lygį ES bendrovėms, pavyzdžiui, finansinių paslaugų, telekomunikacijų ir pašto bei siuntinių paslaugų srityse.
- Žymiai pagerėjo prieiga viešuosiuose pirkimuose: pirmą kartą ES įmonės galės dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose Kanadoje visuose lygmenyse – federaliniame, regionų ir savivaldybių.

- Daugelyje sektorių bus išvengta dubliuotų sąnaudų bandymų srityje, pavyzdžiui, mašinų, elektros prekių ir elektroninės įrangos.

Svarbu paaiškinti, kad laisvoji prekyba nereiškia ES standartų sumažinimo ar keitimo. Kalbame apie sveikatos apsaugos ir darbo saugos standartus, standartus socialinių teisių srityje, vartotojų teises, aplinkosaugos standartus. Importas iš Kanados turi atitikti visas ES produktų taisykles ir reglamentus – be išimties. Pavyzdžiui, IEPS nekeis, kaip ES reguliuoja ar įgyvendina maisto saugos reikalavimus, įskaitant GMO produktus

ar draudimą prekiauti hormonais gydytų gyvulių mėsa.

Atsakant į Jūsų konkrečią užklausą dėl knygų importo, ES netaiko jokių importo maito mokesčio fiziniams knygoms ar e-knygoms (pastarosios yra laikomos paslauga) – tai išliks ir įsigaliojus IEPS (CETA).

Dėl papildomos informacijos prašome kreiptis į mūsų naują svetainę apie IEPS, kurioje yra daugiau informacijos apie IEPS naudą piliečiams:

<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>

Apie viešąsias paslaugas: sveikatos apsauga, švietimas, aplinkosauga

Kalbant apie paslaugas, svarbu pažymėti, kad ES neprisiima jokių įsipareigojimų dėl viešųjų paslaugų ir jos nėra įtrauktos į IEPS (CETA). Tai reiškia, pavyzdžiui, kad (i) ES valstybės narės galės išlaikyti viešąsias monopolijas, (ii) IEPS negalės priversti vyriausybės privatizuoti arba dereguliuoti viešąsias paslaugas, pavyzdžiui, vandens tiekimo, sveikatos ar švietimo, (iii) ES

valstybės narės ir toliau galės nuspręsti, kokias paslaugas jie nori išlaikyti visuotinėmis ir viešosiomis bei jas subsidijuoti.

Be to, ES visiškai pašalino garso ir vaizdo paslaugas iš savo įsipareigojimų, laikydamosi tos pačios politikos nuo tada, kai dėl kultūros paslaugų buvo pirmą kartą deramasi Pasaulinėje prekybos organizacijoje 1995 metais. Kanada

tradiciškai išlaikė tą patį apsaugos lygį. Tokiu būdu, abi šalys parodė tarpusavio pagarbą kultūrų jautrumui, kalbų įvairovei ir kitiems svarbiems kultūrinio paveldo elementams.

Daugiau informacijos apie tai, kaip taikomi atskiri IEPS skyriai:

<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter/>

Kaip ES ūkininkai yra apsaugoti po IEPS įsigaliojimo, žinant, kad Kanada yra stambus grūdų eksportuotojas

Viena vertus, IEPS sukuria naują rinkos prieigą ES valstybėse pagamintiems žemės ūkio produktams, ypač pieno produktams ir perdirbtiems žemės ūkio produktams, tai yra sektoriuose, kur ES turi stiprius ekonominius interesus.

ES yra didžiausia pasaulyje sūrio ir pieno produktų eksportuotoja, tai yra vienas svarbiausių mūsų interesų žemės ūkio produktų eksporto srityje. Šiuo metu ES sūrio eksportas į Kanadą ribojamas ES kvotos/dalies, suderėtos Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO) neapmuitinamų kvotų ribose. Eksportui viršijus šią kvotą, būtų taikomi draudžiamieji tarifai, sudarantys vidutiniškai 227 procentus. Šie tarifai ES produktus, viršijančius kvotas, padarytų nekonkurencingais. O naujasis susitarimas IEPS (CETA) siūlo dvi naujas metines neapmokestinamas kvotas ES sūriui: 16 800 tonų aukštos kokybės sūriui (16 000 tonų pagal IEPS ir dar 800 tonų bus įtraukta į ES dalį esamose PPO kvotose IEPS dėka) ir 1 700 tonų pramoniniam sūriui. Taigi kalbame apie 18 500 tonų, kurios padvigubins mūsų eksportą į Kanadą, o tai potencialiai gali

padidinti ES sūrių eksportą 128 procentais. Tai šiuo metu yra ypač aktualu, nes ES pieno ūkininkams eksporto didinimas tampa vis svarbesnis.

IEPS taip pat atveria naujas svarbias galimybes perdirbtų maisto produktų srityje, kaip sausainių, konditerijos gaminių, vyno ir spiritinių gėrimų bei kitoje srityje.

Žemdirbystės ir žemės ūkio maisto produktų sektoriuje Lietuvos eksportas į Kanadą 2015 m. sudarė 914 000 eurų. Lietuvos eksportuotojai turės naudos iš tarifų panaikinimo pagrindiniams produktams, pavyzdžiui, kviečių glitimui, šaldytiems vaisiams ir degtinei, ir tai yra tik keletas pavyzdžių. Tarifų panaikinimą papildoma netarifinių kliūčių, kurios gerokai trukdo ES gebėjimą patekti į Kanados rinką, pašalinimas. Tikimės, kad bendras šių priemonių poveikis padidins ES ir Lietuvos eksporto galimybes šiame sektoriuje.

Yra daug jautrių produktų ir paslaugų, kuriems yra taikoma išimtis nuo liberalizavimo ar kurie yra tiesiog išbraukti iš IEPS taikymo srities.

Kalbant apie prekes, jautrūs žemės ūkio produktai, tokie kaip jautiena, kiauliena ir cukriniai kukurūzai, ES yra tik iš dalies liberalizuoti, pasitelkiant ribotas tarifines kvotas. Kiti jautrūs produktai, tokie kaip paukštiena, kiaušiniai ir kiaušinių produktai, yra pilnai pašalinti iš bet kokio liberalizavimo. Pagal naująjį susitarimą, ES taip pat visiškai išsaugos savo pradinių kainų sistemą vaisiams ir daržovėms, kuri riboja importą iš šalių, galinčių pakenkti Europos sezoninei gamybai. Savaime suprantama, kad visas importas iš Kanados turi atitikti ES taisykles ir reglamentus. Pavyzdžiui, į ES galės būti eksportuojama tik be hormonų augintų gyvulių mėsa.

Visi žemės ūkio eksportuotojai iš Kanados turės visapusiškai gerbti visus ES maisto saugos teisės aktus, įskaitant reikalavimus dėl hormonų ir genetiškai modifikuotų organizmų. Be to, ES išlaikys galimybę panaudoti savo tradicinius instrumentus tam, kad apsaugotų ES ūkininkus, įskaitant įvežimo kainų sistemos taikymą, importuojant vaisius ir daržoves, kuris apsaugo ES sezoninius produktus nuo priverstinio kainų mažinimo.

Kodėl IEPS (CETA) yra daugiau nei prekybos susitarimas

Daniel'ius Caspary

Europos Parlamento narys

ELP frakcijos koordinatorius EP Tarptautinės prekybos komitete, CDU/CSU delegacijos EP sekretorius

Po pastaraisiais mėnesiais vykusių karštų viešų diskusijų Europos Parlamentas pagaliau balsavo už prekybos susitarimą su Kanada. Bet IEPS (red. angl. *Comprehensive Economic and Trade Agreement*, CETA: liet. Išsamus ekonominio ir prekybinio bendradarbiavimo susitarimas, IEPS), ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimas, yra daugiau nei prekybos susitarimas. Jis yra svarbus signalas prieš protekcionizmą ir už globalizaciją su nustatytomis taisyklėmis.

IEPS (CETA) oponentai iki paskutinės akimirkos demonstravo didžiulį pasipriešinimą prekybos susitarimui tarp ES ir Kanados. Visoje Europoje buvo piešiami patys juodžiausi scenarijai: IEPS reiškia demokratijos pabaigą ir stambių Kanados kompanijų ieškinių Europos valstybėms bangą. Problema ta, kad visi šie įtarimai yra iš melagingų naujienų (angl. fake news) kategorijos. Tiesa yra visai kitokia, nes IEPS (CETA) yra moderniausias ir pažangiausias susitarimas, dėl kurio europiečiai ir kanadiečiai apskritai kada nors derėjosi.

Po Kanados parlamento pritarimo IEPS (CETA) galės įsigalioti dalinai. Šis susitarimas įsigalios pilnai, kai visos ES valstybės narės jam pritars pagal nacio-

nalines ratifikavimo taisykles. Jau pradėjus daliniam susitarimo galiojimui beveik visos muitų ir tarifų kliūtys pašalinamos. Europos piliečiai, vartotojai ir įmonės taip kasmet sutaupys 500 milijonų eurų. Mažos ir vidutinės įmonės pajus ypatingai didelę naudą iš suderinto abipusio standartų pripažinimo: biurokratinė našta joms ženkliai sumažės, be to, jos įgis geresnę prieigą prie Kanados rinkos. Ir dar: paskaičiuota, kad su kiekvienu papildomu milijardu eurų tarpusavio prekybos apimtyje Europoje atsirastų 14 000 naujų darbo vietų.

Pasaulio prekybos kontekste IEPS (CETA) taip pat yra didelis pasiekimas. Globalizacija vyksta, tai yra faktas. Bet vis labiau tarpusavyje susijusiame pasaulyje mes nenorime, kad turtingiausias, didžiausias ar pats neteisingiausias nuspręstų, kuriuo keliu turime žengti. Mes norime, kad ir globaliame pasaulyje galiotų aiškiai nustatytos taisyklės ir įstatymai. Šiuo ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimu mes keičiame globalizacijos taisykles, aktyviai jas formuojame vietoje to, kad bėgtume nuo globalizacijos. Tokiu būdu IEPS (CETA) tampa pasaulio prekybos taisyklių etalonu, pagal kurį turės būti matuojami,

EP narys Daniel'ius Caspary (Vokietija).
EP archyvo nuotr.

vertinami būsimi prekybos susitarimai.

Ypatingai šiais laikais, kai iš JAV vis garsiau aidi protekcionistiniai balsai, IEPS (CETA) siunčia svarbų atvirumo signalą. Tie, kurie užsidaro, gali suteikti galimybę vidaus pramonei laikinai suklestėti, tačiau ilginiui abiejose pusėse bus tik pralaimėjimai.

Balsavimas už IEPS (CETA) rodo, kad Europa ir neramiais laikais yra pajėgi laiduoti už savo atvirumą. Šis atvirumas yra ne tik Europos ekonomikos pagrindas, bet ir stabilios, energingos ir stiprios demokratijos garantija – Europoje ir visame pasaulyje.

Lietuvos URM pozicija

(iš 2017 02 09 laiško Lietuvos atstovams EP)

Lietuva remia ES-Kanados laisvos prekybos susitarimą, kuris pagerins lietuviškoms prekėms ir paslaugoms patekimo į aukštą perkamąją galia pasižymintį Kanados rinką sąlygas ir suteiks galimybę įmonėms dalyvauti Kanados viešuosiuose pirkimuose. Nuo susitarimo laikino taikymo pradžios bus eliminuojama 99 proc. importo muitų, gerinant sąlygas Lietuvos eksportuotojams Kanados rinkoje. Tarp jau eksportuojamų į Kanadą produktų dėl importo muitų mažinimo daugiausia naudos turėtų gauti tekstilės ir aprangos, baldų eksportuotojai, kurių nemaža dalis Lietuvoje yra smulkios ir vidutinės įmonės. Pavyzdžiui, mediniams miegamojo baldams Kanada naikins taikomą 9,5% muitą, marškinėliams nebebus taikomas 18% tarifas. Kanada eliminuos muitus visoms pramoninėms prekėms.

Šis susitarimas taip pat sudarys galimybes plėsti lietuviškų maisto produktų eksportą į Kanadą. Susitarimu eliminuojami muitai žuvies produktams, naikinami muitai daugumai apdirbtų maisto produktų, kuriems šiuo metu Kanada taiko 10-25 procentų importo muitą. Gerės sąlygos alkoholinių ir gaiviųjų gėrimų, grūdinių pro-

duktų, konditerijos, vaisių ir daržovių gaminių eksportui. Susitarimu dvigubai didinama sūrio kvota ES gamintojams, prie esamos kvotos suteikiant 18 500 tonų kvotą, kurios 30 procentų bus skiriama naujiems rinkos dalyviams, tarp jų ir Lietuvos įmonėms.

Susitarimas ES ir Lietuvos įmonėms suteiks vienodas konkurencines sąlygas konkuruoti Kanados rinkoje su JAV ir Meksikos gamintojais, kurie iki šiol Kanados rinkoje turėjo pranašumą dėl 1994 m. įsigaliojusio NAFTA susitarimo.

Atkreipiame dėmesį, kad Lietuva 2015 m. į Kanadą eksportavo 10 kartų daugiau, nei importavo, o teigiamą prekybos balansą su Kanada išlaiko nuo 2002 metų. 2015 m. Lietuva į Kanadą eksportavo prekių už 164,4 mln. eurų. 2015 m. Lietuvos eksportas į Kanadą išaugo 16 proc. Net 99 proc. eksporto į Kanadą yra lietuviškos kilmės prekės. Lietuvos eksportuotojai vien iš susitarime numatyto muitų liberalizavimo sutaupys daugiau kaip 1 mln. eurų maito mokesčio per metus. Augant dvišalei prekybai, susitarimo nauda ir muitų sutaupymas taip pat didės.

Premjeras Justin'as Trudeau: Kanada džiaugiasi Europos Parlamento sprendimu

Vasario 16-ąją pirmą kartą istorijoje Europos Parlamente lankėsi Kanados premjeras Justin'as Trudeau. Plenarinės sesijos posėdyje jis kreipėsi į Europos Parlamentą, kuris išvakarėse balsų dauguma ratifikavo ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimą: 408 už, 254 prieš ir 33 susilaikė. Tos pačios plenarinės sesijos metu Europos Parlamentas pritarė susitarimui dėl ES strateginės partnerystės su Kanada, kuriuo pagilinamas ir sustiprinamas iki šiol vykęs ir tebevykstantis glaudus bendradarbiavimas tarp Kanados ir ES įvairiose srityse, įskaitant žmogaus teises, tarptautinę taiką ir saugumą, aplinkosaugą ir kt.

„Kanada džiaugiasi, kad Europos Parlamentas balsavimu pritarė ES-Kanados laisvosios prekybos ir strateginės partnerystės susitarimams. Šiandienos balsavimas yra svarbus etapas, kad ES ir Kanados piliečiai jau greitai galėtų naudotis šių pažangių laisvosios prekybos ir partnerystės susitarimų privalumais. Šie susitarimai nustato gaires dar glaudesniems mūsų santykiams su ES. Tai padidins viduriniojo klasės galimybes abiejose Atlanto pusėse“, – po balsavimo dėl laisvosios prekybos susitarimo teigė Kanados Ministras Pirmininkas Justin'as Trudeau.

Vasario 15 d. Kanados premjero kanceliarijos išplatintame pranešime spaudai taip pat buvo pažymėta, kad laisvosios prekybos susitarimas nustato naujus standartus visiems šiuolaikiniams prekybos susitarimams, kurie sukurtų geras, viduriniojo klasės darbo vietas, suteiktų vartotojams didesnę pasirinkimą, apsaugotų darbuotojus ir aplinką.

„Premjeras Justin'as Trudeau palankiai vertina šio svarbaus etapo pasiekimus. Tai priartina laisvosios prekybos susitarimą prie pilno ratifikavimo. Dabar Kanada ir ES baigs atitinkamas teisinės procedūras, ir tai sudarys sąlygas beveik visoms reikšmingoms su-

Justin'as Trudeau Europos Parlamente. EP archyvo nuotr.

sitarimo dalims įsigaliooti jau nuo 2017 metų pavasario“, rašoma pranešime spaudai.

Kanados premjeras J. Trudeau kartu su ES Tarybos prezidentu Donaldu Tusku ir Europos Komisijos pirmininku Jean-Claude Juncker ES-Kanados laisvosios prekybos susitarimą pasirašė 2016 m. spalio 30 d. ES ir Kanados vadovų susitikimo metu.

Įstatymo projektas C-30, teisės aktas, kurio pagrindu ES-Kanados laisvo-

sios prekybos susitarimas turėtų būti įgyvendinamas Kanadoje, Kanados parlamento Bendruomenių rūmuose buvo pristatytas 2016 m. spalio 31 dieną.

2017 m. vasario 14 d. šis įstatymo projektas po trečiojo svarstymo buvo priimtas ir tą pačią dieną perduotas tvirtinti Kanados parlamento aukštesiems rūmams – Senatui.

Parengė Gediminas Jakubauskas

Naujosios valdžios 100-dienis: negirk dienos be vakaro...

Valentinas Mitė

Sunku apibendrintai pasakyti, ką per pirmąsias šimtą dienų nuveikė naujasis Seimas bei Vyriausybė. Sunku naują Lietuvos valdžią vienareikšmiškai girti ar peikti. Paprasčiausiai dar per anksti. Triukšmo, tikrų ar tariamų skandalų bei keistų sumanymų tikrai buvo nemažai. Dėl jų net šiek tiek krito Lietuvos valstiečių-žaliųjų (LVŽS) reitingas. Tačiau rinkėjų pasitikėjimas valdžia lieka pakankamai aukštas. Naujoji valdžia, jei tik ji turi realius planus, gali drąsiai veikti. Protestų dar nebus.

Tačiau konkrečių planų kaip tik ir pasigendama. LVŽS po ilgų derybų sudarė koaliciją su socialdemokratais. Šie jau skundžiasi, kad jų nuomonė valstiečių nedomina, o sprendimai priimami beveik kažkokio Ramūno Karbauskio vadovaujamo „politbiuro“. Augant įtampai tarp socdemų ir LVŽS, į žaidimą bando įsisprauti konservatoriai, ne kartą pareiškę, kad pritaria Sauliaus Skvernelio Vyriausybės veiklai.

Ar keisis koalicijos sandara, parodys ateitis, bet daliai konservatorių kai kurios valstiečių nuostatos yra artimos. Tai rodo ir balsavimai. Kad ir dirbtinio apvaisinimo ar kovos su smurtu šeimose klausimais. Ir valstiečiams, ir daliai konservatorių bent kiek liberalesnės nuostatos yra svetimos.

Kaip dirba naujoji Seimo dauguma

Visas įstatymų priėmimo procesas yra kažkoks keistas. Pradžioje pasiūlomas lyg iš dangaus nukritęs kažkurio įstatymo variantas, sukeliantis nuostabą ne tik Seime, bet ir visuomenėje. Po to atsitraukiama ir siūloma kas nors šiek tiek kitokio. Taip buvo svarstant dirbtinio apvaisinimo įstatymą, panašiai nutiko ir naujojo Darbo kodekso veikimo pristabdymo klausimu. Daug kariauta dėl smurtą šeimoje stabdančio įstatymo, nes kai kuriems politikams nesinorėjo visiškai atsisakyti „beržinės košės“ auklėjimo metodo. Apie pasiūlymus dėl tautinių rūbų ar dėl naujo pianino

Valentinas Mitė. Portalo „Delfi“ nuotr.

Seime, kurie buvo paskelbti Kultūros komiteto iniciatyva, neverta net kalbėti.

Žiniasklaidoje nuskambėjus beveik muilo operai „Greta“, kurios vis naują seriją transliuodavo vakarinės visų televizijos kanalų žinių laidos, LVŽS frakciją paliko B. Matelis. Vis dar šios frakcijos narė Dovilė Šakalienė nuolat reiškia kitokias nuostatas nei valstiečių lyderiai. Anksti kalbėti apie frakcijos skilimą, bet trupėjimo ženklai jau matyti.

Valstiečių prekinis ženklas – alkoholio kontrolė ir blaivybės įtvirtinimas. Siūlomos pačios įvairiausios griežtos priemonės nuo valstybės monopolio iki įvairiausių draudimų puokštės. Tačiau kol kas nėra rimtesnių skaičiavimų, kokią įtaką tų draudimų įgyvendinimas turės valstybės ekonomikai. Neklausama ir paties svarbiausio: kodėl žmonės geria? Nepašalinus priežasčių, vargu, ar draudimai veiks. Neveikė niekur pasaulyje, net prohibicijos metu JAV. Naivu tikėtis, kad Lietuvoje bus kitaip.

Kodėl vien kritika? Ar naujoji valdžia nepadarė nieko gero?

Be abejo, kad padarė. Sakykime, valstybinės bendrovės „Lietuvos geležin-

keliai“ vadovybės pakeitimas. To tikrai nebūtų padarę socdema, kurie laikomi susijusiais su buvusia įmonės vadovybe. Lietuvos vyriausybė ir toliau vykdo aiškią provakarietišką politiką. Tai ir lėšų gynybai didinimas, siekis vykdyti įsipareigojimus NATO, ir aiškus veikimas, Europos Sąjungą suvokiant kaip vienintelę tikrą ir patikimą alternatyvą. Negalima nepastebėti ir neįvertinti bandymų rasti ryšių su naująja JAV administracija.

Vyriausybė dirba tyliai ir grubių klaidų nedaro. Joje neabejotinai yra daug žmonių, pasišventusių Lietuvai. Tačiau ją girti avansu būtų neatsargu, žinant, kad laukia tokie darbai kaip mokslo ir švietimo sistemos reforma, sveikatos apsaugos sistemos pertvarka ir kiti ne mažesni iššūkiai.

Taip pat reikėtų neužmiršti, kad S. Skvernelio vyriausybė nėra ore pakibusi institucija. Bet kada Seimo Kultūros komiteto vadovas bei jo aplinkos žmonės gali nuspręsti, kad Vyriausybė turi elgtis vienaip, o ne kitaip. Kilus konfliktui vargu ar bus prisiminta, kad didelę dalį balsų LVŽS atnešė būtent S. Skvernelio sprendimas paremti šią politinę jėgą. Tada ir pasirodys, ar Vyriausybė turi nugarkaulį.

Gabrielius Landsbergis: Esame sveiko proto bastionas

Kaip įvertintumėte Vyriausybės darbą per pirmąsias 100 dienų (dešimties balų sistemoje) ir kodėl? Įvertinkite, prašau, Vyriausybės vadovo ir jos narių darbą per pirmąjį šimtadienį.

Kol kas vertinti naujosios Vyriausybės darbą ar jai rašyti konkretų pažymį dar būtų sunku. Nors matome retorinį pasiryžimą reformoms ir viešai deklaruojamus plačius užmojus – nuo viešojo sektoriaus reformos iki regionų ekonominio atgaivinimo – jokių konkretnių veiksmų ar sprendimų iki šiol nebuvo. Priešingai – ir toliau aiškinama, kad naujosios valdžios darbai, po analizių ir svarstymų, bus įvardijami Vyriausybės priemonių plane, kai toks pagaliau bus pristatytas visuomenei. Tai ganėtinai keista pozicija, kadangi bet kokia save rimta laikanti politinė jėga dar prieš eidama į rinkimus turėtų įsivardinti esminius darbus Lietuvai ir numatyti būdus, kaip jie bus pasiekti. O ne tik po rinkimų susirūpinti tuo, ką visgi reikės daryti patekus į valdžią.

Kaip apskritai vertinate valdančiąją koaliciją ir jos darbą Seime? Kas yra šios koalicijos pagrindas – vertybinė bendrystė, abiejų partijų programinių nuostatų artumas ar pragmatiniai sumetimai, socialdemokratų atveju – noras išlikti valdžioje?

Manau, jog didžiausia šios valdančiosios koalicijos problema – akivaizdi skirtis tarp Vyriausybės ir Seimo daugumos. Kol S. Skvernelio vadovaujama Vyriausybė bent kol kas yra nusi-teikusi ganėtinai reformatoriškai, R. Karbauskio kontroliuojamas Seimas yra gerokai atsargesnis ir labiau linkęs į status quo išsaugojimą. Jau dabar ryškėjanti trintis tarp dviejų „valstiečių“ lyderių ilgainiui gali peraugti į atvirą konfliktą, kai Vyriausybė paramos reformoms, tokioms kaip aukštojo mokslo pertvarka ar valstybės valdomų įmonių reforma, greičiau sulauks iš opozicijos, o ne iš ją formaliai remiančios „valstiečių“-socialdemokratų daugumos. Tada gali iškilti ir pačios koalicijos klausimas, kadangi dabartinė dauguma, paremta pragmatiniais abiejų pusių išskaičiavimais, mano manymu, nėra tvari.

Tuoj po rinkimų TS-LKD nepasiryžo koalicijai su valstiečiais žaliaisiais. Ar tebemanote, kad tai buvo teisingas sprendimas?

Visų pirma reikėtų pabrėžti, kad TS-LKD taip ir nesulaukė oficialaus kvietimo dalyvauti valdančiojoje koalicijoje. Prisi-minkime, kad net pats S. Skvernelis neturėjo įgaliojimų deryboms ir bet kokiam sprendimui turėjo gauti R. Karbauskio leidimą ir pritarimą. Žvelgiant atgal, akivaizdu, kad „valstiečiai“ koalicijos su TS-LKD nenorėjo iš pat pradžių, o vykdytos „konsultacijos“ greičiau buvo viešųjų ryšių akcija, o ne rimtas bandymas susitarti dėl bendro darbo Lietuvai.

Vėliau, naujai daugumai pradėjus darbą, viešumon pradėję lįsti džipų ir kailinių skandalai pademonstravo, kad „valstiečiai“, nors prieš rinkimus ir deklaravo aukščiausius skaidrumo ir atskaitingumo standartus, šiuo atžvilgiu nelabai kuo skiriasi nuo buvusios valdžios. Tęsiasi tokie patys savų dangstymai ir bėgimas nuo atsakomybės, visą kaltę verčiant

Asmeninio archyvo nuotr.

oponentų ir žiniasklaidos puolimui. Prie to dar pridėdant šios partijos lyderių kalbas apie Rusijos dvasingumą bei siūlymus pasimokyti iš šios šalies, manau, jog neturėtume gailėtis dėl to, kad šiandien nesame vienoje koalicijoje su R. Karbauskiu ir jo vedama partija.

Kaip vertinate Jūsų vadovaujamos Seimo frakcijos darbą opozicijoje? Ką pavyko pasiekti?

Net ir dirbdama opozicijoje TS-LKD vaidina itin svarbią rolę Lietuvos politikoje – esame sveiko proto bastionas, veikiantis kaip atsvara ne visada apgalvotoms, o kartais ir mūsų valstybei atvirai žalingoms „valstiečių“ iniciatyvoms, tokioms kaip siūlymas keisti Konstituciją ar bandymas sušvelninti Lietuvos poziciją Rusijos atžvilgiu. Dirbdami opozicijoje taip pat dedame ir toliau dėsime visas pastangas, kad bent dalis mūsų parengto *Naujo Plano Lietuvai* būtų įgyvendinta. Tam vedame dialogą su Vyriausybe bei valdančiųjų atstovais – siekiame, kad mūsų nuostatos svarbiausiais klausimais, tokiais kaip švietimo sistemos pertvarka ar regionų politika, būtų išgirstos ir kad į jas būtų atsižvelgiama.

Ar tebemanote, kad darbas opozicijoje geriausiai atspindi Jūsų rinkėjų lūkesčius?

Taip, manau, jog darbas opozicijoje, bent iki tol, kol Seimo daugumai diriguoja sunkiai prognozuojamas R. Karbauskis, atitinka mūsų rinkėjų lūkesčius – TS-LKD stovi ir toliau principingai stovės Lietuvos interesų sargyboje bei priešinsis populizmui ir neatsakingai politikai. Esu įsitikinęs, jog būtent to iš partijos tikisi mūsų rinkėjai, nepaisant to, kur dirbame – daugumoje ar opozicijoje. Šią nuostatą patvirtina ir jau po rinkimų darytos sociologinės apklausos, patvirtinančios, jog didžioji dalis TS-LKD rinkėjų remia sprendimą dirbti opozicijoje, o ne bet kokia kaina veržtis į valdančiąją koaliciją.

Dėkojame už pokalbį.

Saugi aplinka šeimai – visų mūsų rūpestis

Apie Lietuvos vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos galimybę

Monika Navickienė, LR Seimo narė

Ketverių metų berniuko gyvybę nusinešusi tragedija Kėdainiuose sukrėtė Lietuvą. Tad natūraliai iš visuomenės kilo poreikis lopyti skyles vaiko teisių apsaugos sistemoje, kurios buvo žinomos, bet nesprendžiamos. Visgi, kyla klausimas: ar valdančioji dauguma iš tiesų yra pajėgi lyderystei, kuri yra itin reikalinga įgyvendinant visuomenės lūkesčius? Koks būtų opozicijos vaidmuo įgyvendinant šiuos pokyčius?

Apie vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacijos poreikį kalbama jau seniai, įvairių institucijų darbotvarkėse nuolat buvo keliamas šis klausimas, bet reali politinė valia, deja, atsirado tik po visuomenę sudrebinusio įvykio. Politinė realybė yra tokia, jog pokyčius pradėdama įgyvendinti, reaguojant į krizę ar didelį sukrėtimą. Nors Seimo nare tapau visai neseniai, jau susidūriau su biurokratinėmis problemomis, kurios neleidžia sparčiau siekti efektyvių rezultatų; susidūriau su interesų grupių uždardumu ir nenoru pažvelgti į platesnį problemą. Vis dėlto kuo greičiau pavyks sutelkti politinį elitą ir priimti reikiamus teisės aktus, tuo greičiau rezultatus galėsime pamatyti praktikoje.

Kalbant apie sėkmingų pokyčių prielaidas Lietuvos vaiko teisių apsaugos sistemoje, vertėtų prisiminti susitarimo dėl smurto prieš vaikus apibrėžimo procesą. Fizinį bausmių uždraudimo klausimas buvo suskaldęs ne tik Seimo, bet ir tų pačių frakcijų narius. Galimas kompromisas buvo pasiektas tik Kėdainių tragedijos akivaizdoje, kuomet darbo grupėse, dalyvaujant visoms interesų grupėms – Seimo nariams, ministerijų bei savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų atstovams – buvo išsamiai aptartos visos įstatymo sąvokos, o pagrindinių Seimo frakcijų lyderių jas patvirtino savo parašais.

Mano nuomone, sėkmingas įstatymų paketo priėmimas dar negarantuoja sklandžios ir sėkmingos vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos. Tam rei-

Asmeninio archyvo nuotr.

kalinga tolesnė politinė lyderystė, dėmesys atskiriems pertvarkos etapams ir pokyčių valdymas. Itin svarbu, jog politinės patirties stokojantis Socialinės apsaugos ir darbo ministras nepritrūktų politinio palaikymo tolesniems pertvarkos žingsniams. Ministrui teks ne tik optimizuoti ir efektyviau organizuoti ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų veiklą (nepaisant vidinio institucijų pasipriešinimo), bet ir gebėti išsiderėti papildomą finansavimą. Juk pagal naują vaiko teisių apsaugos sistemos schemą reikės priimti ir parengti daugiau profesionalių socialinių darbuotojų-vadybininkų, kurie dirbs su problemiškomis šeimomis. Taip pat reikės ir papildomų psichologų etatų regionuose. Akcentuotina, jog perėjimo procesas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų sistemos kol kas vyksta itin vangiai. Galima pastebėti pasipriešinimo apraiškas iš pokyčiais nesuinteresuotų grupių.

Sėkmingas reformų įgyvendinimas neabejotinai priklauso ir nuo įvairiose

sistemos grandyse dirbančių valdininkų motyvacijos. Ypač didžiulis iššūkis laukia Vyriausybės: jai reikės įtikinti visas Lietuvos savivaldybes bendradarbiauti, nes jose turėtų keistis vaiko teisių apsaugos skyrių pavaldumas, dėl kurio gali išryškėti ginčai tiek dėl patalpų, tiek dėl naujos formos tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Norint pasiekti realių permainų, svarbus nuolatinis politinis dėmesys ir lyderystė, gebėjimas valdyti vykstančius pokyčius bei užtikrinti reformos tęstinumą net ir pasikeitus valdančiosioms koalicijoms.

Lietuva yra pribrendusi permainoms vaiko teisių apsaugos srityje. Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratams bendradarbiaus valstybei bei jos žmonėms svarbių reformų klausimais. Juk saugi aplinka šeimai – visų mūsų rūpestis. Tačiau esminis klausimas – ar valdantieji tikrai pakaks ryžto, vidinio susitelkimo, motyvacijos ir politinės lyderystės gebėjimų, įgyvendinant Lietuvai taip reikalingas permainas, kurios nebeįsistikėtų su vaiko tragedijai?

Dr. Laima Andrikienė apie 2017-ųjų iššūkius Lietuvai, Europos Sąjungai ir pasauliui

Emigracija, terorizmas, Brexit'as, naujasis Amerikos prezidentas Donaldas Trumpas, Rusija ir jos vadovas Vladimiras Putinas, į Europos Sąjungos šalis plūstantys pabėgėliai, nerimas dėl trečiojo pasaulinio karo... Tai tik dalis temų, kurias palietėme pokalbio metu. Europarlamentarę, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarę dr. Laimą Andrikienę kalbino „Airijos dienos“ www.adiena.lt redaktorius Svajūnas Sabaliauskas.

Ką šiuo metu laikytumėte didžiausiais iššūkiais Europos Sąjungai? Kaip su jais būtų galima dorotis?

Be abejonės, didžiausias iššūkis yra Brexit'as – Jungtinės Karalystės piliečių referendume pareikštas noras palikti ES. JK premjerė Theresa May savo kalboje sausio 17 d. atskleidė, kad D. Britanija siekia visiško pasitraukimo iš ES ir jokių tarpinių variantų neverta tikėtis. O tai reiškia, kad ES ir Jungtinės Karalystės laukia sunkios ir ilgos derybos. T. May anksčiau yra pareikšusi, kad derybos turėtų baigtis per dvejus metus, iki 2019 m. pavasario. Kada ir kaip jos baigsis iš tiesų – sunku pasakyti. Šiandien aišku tik tai, kad už JK išstojimą iš ES abiem pusėms teks sumokėti aukštą kainą, ir politinę, ir ekonominę. Kovo 31 d. laukiama JK prašymo Europos Sąjungai, kad būtų aktyvuotas 50-asis Europos Sąjungos sutarties straipsnis dėl šios šalies pasitraukimo iš ES.

Kitas iššūkis – sunkiai prognozuojamas naujosios JAV administracijos elgesys. Galime tik spėlioti, kaip elgsis naujasis JAV Prezidentas Donaldas Trumpas.

Dar vienas didelis iššūkis – agresyvi, provokuojanti Rusijos politika. Karinė agresija prieš suverenias valstybes Gruziją ir Ukrainą, Krymo aneksija, veikimas kitose Rytų partnerystės šalyse Moldovoje, Armėnijoje, Azerbaidžane, kišimasis į prezidento rinkimų kampaniją JAV nepalieka abejingų, o dėl tokio Rusijos elgesio nerimo dėl saugumo tik daugėja. Puikiai žinomi tokio Rusijos elgesio motyvai, Rusijos interesai. Tai – kita pasaulio tvarka, pasaulis, kuriame Rusija

vaidintų ne regiono lygio, o pasaulinio masto veikėjos vaidmenį.

Kiti iššūkiai slypi Europos Sąjungos viduje. Socialinė nelygybė, vis dar jaučiamos finansinės krizės pasekmės, jaunimo nedarbas suteikia galimybes ateiti į valdžią populistinėms partijoms, kurios lengva ranka žarsto pažadus išspręsti problemas per 11, 111 ar 1111 dienų. Todėl parlamento rinkimai Olandijoje (kovo 15 d.), Prancūzijoje (pirmasis prezidento rinkimų turas – balandžio 23 d.), Vokietijoje (šių metų rudenį), galimas dalykas – ir Italijoje yra labai rimti iššūkiai tradicinėms partijoms, galintys esmingai nulemti visos ES ateitį.

Taigi iššūkių yra labai daug, gerokai per daug vieneriems metams. Tačiau su jais teks dorotis, norime mes to ar ne.

Rusija, kaip Jūs pati esate ne kartą sakiusi, siekia pakeisti nusistovėjusią pasaulio tvarką. Žvelgiant į pastarųjų metų įvykius atrodo, kad jai sekasi. Kodėl Vakarų demokratijos tokios silpnos?

Taip, tokių ambicijų Kremliaus šeimininkas ir jo bendraminčiai net neslepia. Nors Rusijos ekonomika yra silpna, Rusijos bendrasis vidaus produktas (BVP) lygus vos pusei vienos JAV valstijos – Kalifornijos – BVP, ES už Rusiją ekonomiškai yra galingesnė 15 kartų (!), bet Kremliuje noro diktuoti madas pasaulyje yra apšči. Galios troškimas yra toks didelis, kad užtemdo protą. Rusijos interesams įgyvendinti visos priemonės yra geros, tikslas pateisina priemones. Tai ir svetimų teritorijų aneksija, ir tarptautinių teisės normų ir sutarčių laužymas, civilių objektų bombardavimas Sirijoje, valstybinis terorizmas, ir visa tai tik dalis priemonių, kurios yra Rusijos arsenale.

Gyvename sudėtingu laikotarpiu, ir gali atrodyti, kad iš tikrųjų autoritarinei Rusijai pavyksta pasiekti savo geopolitinių tikslų.

Turime suvokti, kad mes jau esame kare. Ir tai ne tik informacinis karas, tai – ir hibridinis karas. Neseniai Europos Parlamente parengėme ir priėmėme svarbų dokumentą šiuo klausimu. Aps-

Svajūnas Sabaliauskas.
Sauliaus Jankausko nuotr.

kritai pastebėsiu, kad niekada iki šiolei nuo mano darbo Europos Parlamente pradžios tiek daug dėmesio ES saugumui ir gynybai nebuvo skiriama, buvo manoma, kad pakanka NATO. Dabar gi saugumo ir gynybos klausimai yra vieni prioritetinių. Turime susitvarkyti taip, kad galimos provokacijos ir netikėtumai būtų nebaisūs.

Pastebėsiu, kad ES valstybių narių gynybos biudžetas yra milžiniškas: pavyzdžiui, 2015 m. išlaidos gynybai ES valstybėse narėse sudarė 203 milijardus eurų. Tuo tarpu visos ES biudžetas, ES „bendra piniginė“, į kurią vos po 1 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų sudeda visos 28 ES valstybės narės, tais pačiais 2015 m. tebuvo 143 milijardai eurų. Šių lėšų „liūto“ dalis per ES struktūrinius fondus vėl sugrįžta valstybėms narėms: ligoninių, mokyklų, universitetų statybai ir renovacijai, kelių tvarkymui, paramai ūkininkams ir kitiems svarbiems dalykams. Kai Europos Parlamente reikia paskirstyti ES metinį biudžetą, įtampų būna daug. Tradiciškai lėšų labai trūksta, nes valstybės narės be didelio noro moka į ES biudžetą, o štai gauti paramą įvairiems projektams labai nori...

Vardindama visus šiuos skaičius noriu pasakyti: ES valstybės narės skiria milžiniškas lėšas gynybai, bet išanalizavus, kaip atrodo mūsų valstybių kariuomenių pasirengimas, tuo labiau, kad dauguma ES narių yra ir NATO narės, optimizmo lieka nedaug. Ginkluotės skirtingos, ka-

rinė technika skirtinga, daug dubliavimo ir prastos koordinacijos, kuri reikalui esant neleistų būti maksimaliai efektyviems. Išvada viena: būtina susitvarkyti, geriau koordinuotis, iš tiesų elgtis kaip sąjungininkams, kurie turi vieną tikslą, kurie yra vienos gynybos sistemos dalys.

Žinoma, nedemokratinė Rusija gali skirti daugiau lėšų karui bei karinių pajėgumų vystymui. Tačiau istorija rodo, kad demokratija galų gale triumfuoja. Nesvarbu, kad iš pirmo žvilgsnio ji atrodo silpna.

Ar Lietuva pasiruošusi su- tikti kylančius iššūkius? Ką turėtų daryti mūsų politikai?

Lietuva suvokia padėties rimtumą. Ženkliai didinamos išlaidos gynybai, nors ir toliau jos nesiekia 2 proc. BVP, kaip esame įsipareigoję NATO. Tačiau padidėjimas yra akivaizdus: 2017 m. Lietuva numatys gynybai skirti 723,5 milijonų eurų (2016 m. – 575,2 mln. eurų), tuo tarpu prieš ketverius metus Lietuvos išlaidos gynybai tebuvo apie 250 milijonų eurų. Lietuva geriau nei daugelis Vakarų Europos šalių suvokia Rusijos kelią grėsmę. Kita vertus, Lietuva yra ES paribio, pasienio valstybė, todėl Rusijos veiksmai joje yra aktyvesni.

Man paradoksaliai atrodo tai, kad jei NATO svarbą Lietuvos visuomenė suprantą, tai Europos Sąjunga dažnokai išslysta iš dėmesio centro. ES suprantama kaip kažkas tokio, kas nėra ypatingai svarbu, užmirštant, kad pats buvimas ES nare suteikia saugumo garantijas, jau nekalbant apie kitus privalumus ir laisves, kuriomis galime naudotis. Lieka tik apgailestauti dėl tokio požiūrio.

Kai kurie Seimo nariai prakalbo apie santykių, bent jau kultūrinių, su Rusija gimimą. Ar pritariate šiai iniciatyvai?

Kaip galiu pritarti tam, kas yra ne-realu? Kodėl turėčiau apgaudinėti pati save ir kitus? Rytų patarlė sako: „Kad ir kiek kartų kartosi žodį „cukrus“, burnoje saldžiau nepasidarys“.

Juk akivaizdu: Rusijoje neliko nė vienos viešojo gyvenimo srities, kurios nekontroliuotų Kremlius. O V. Putino tikslai, kaip jau minėjau, yra kitokie nei kultūrinis bendradarbiavimas.

M. Lahousse (EP) nuotr.

Be to, kokie gali būti parlamentiniai ryšiai su Rusijos Dūma, į kurią pateko tik V. Putino režimą remiantys politikai?

Nebūkime naivūs ir neapsimeskime, kad Ukrainoje ar Gruzijoje nieko neįvyko, o Rusija yra šalis, su kurios parlamentais galime „megzti“ Lietuvai naudingus ryšius. Rusijos Dūmos nariai yra nelaisvi žmonės, jie daro tai, ką nurodo Kremlius.

Negaliu pamiršti vaizdo, matyto per TV, kaip Rusijos Dūma legitimavo Rusijos agresiją Ukrainoje: nors Rusijos karinė agresija Ukrainoje buvo jau prasi-dėjusi, žalieji žmogeliukai (Rusijos kariai be skiriamųjų ženklų) jau slankiojo Rytų Ukrainos miestų ir miestelių gatvėmis, užimdami objektus, Krymas jau buvo okupuotas, Rusijos Dūma „suvaidino“ teisinės valstybės parlamentą, kuris „leidžia“ įvesti Rusijos karines pajėgas į suverenios Ukrainos teritoriją jos „žmonių prašymu“.

Tik tie, kas pamiršo Lietuvos okupaciją (kaip Lietuva neva pati pasiprašė būti okupuojama) arba 1991-ųjų sausio įvykius, gali patikėti draugystės su šiandienine, V. Putino kontroliuojama Rusijos Dūma idėja.

Ar lietuviai, kaip tauta, o Lietuva, kaip valstybė, turi perspektyvas, esant dabartinei emigracijai? Kokie galimi keliai jai stabdyti?

Emigracijos dinamika yra tragiška. Tai žino kiekvienas Lietuvos pilietis ir visas politinis elitas. Tačiau kol kas tik kalbama, bet nedaroma. Būkime realistai: kol

Lietuvoje atlyginimai bus kelis kartus mažesni nei Britanijoje, Airijoje ar Vokietijoje, žmonės emigruos. Dalis jų, matyt, grįš, bet kita dalis tikrai ne. Vien 2015 m. iš Lietuvos į užsienį laimės ieškoti išvyko 44 500, 2014 m. – apie 37 000 žmonių.

Vienintelis kelias stabdyti emigraciją yra ekonomikos ir atlyginimų augimas Lietuvoje, ženklus gyvenimo lygio kilimas, neatidėliojant jo dešimtmečiams. To įmanoma pasiekti tik pritraukiant rimtas užsienio investicijas.

Be to, būtina vykdyti rimtą emigracijos stabdymo/grįžimo į tėvynę skatinimo programą. Tokios programos nėra ir neišku, kada bus.

Beje, emigracija stabdo ir investicijas, nes emigruoja ne tik paprastus darbus dirbantys žmonės, bet ir patys gabiausieji bei labiausiai išsimokslinę.

Kol kas tenka tik pasidžiaugti, kad Lietuva nepatraukli ekonominiais ir karo pabėgėliams. Vos atvykę jie iš Lietuvos stengiasi pabėgti. Kokius matote iššūkius Lietuvai, ar ji bus pa- jėgi integruoti pabėgėlius, kurių tik gausės, kai pradės kilti pragyvenimo lygis. O gal jų neįmanoma integruo- ti? Pasižiūrėkime, kad ir romai, kurie šimtmečius gyvena Lietuvoje, bet nesiintegruoja į pilnavertį gyvenimą.

Greitai besikeičiančiame pasaulyje sunku kalbėti apie tai, kas bus ateityje. Tačiau jau dabar matyti, kad pabėgėlių integravimas Lietuvoje kelia problemų. Visų pirma politinių ir psichologinių.

Štai du mano kolegos europarlamentarai – Petras Auštrevičius ir Antanas Guoga – priėmė pabėgėlius, suteikdami jiems pastogę, maitinimą, pasiūlydami darbą. Abu liko nuvilti, jų geri norai ir pastangos nebuvo įvertintos.

Lietuviai ir Lietuvos valdžia turėtų remtis krikščioniškais artimo meilės bei pagalbos kenčiančiam ir stokojančiam principais. Remiantis šiais principais, o ne svetimo baime ir išankstinėmis nuostatomis, pabėgėlių integracija bus lengvesnė.

Kita vertus, esant tokiai didelei emigracijai, papildomos darbo jėgos klausimas taps ne teorine problema, o ekonomine būtinybe, ūkio augimo sąlyga.

Todėl svetimšalių integracija taps neišvengiama.

Jungtinė Karalystė paskelbė paleikanti ES. Populistinės partijos kelia galvą, jos kaip niekad stiprios ir kiekvieną mėnesį turi vis daugiau sekėjų. Kas laukia ES, ar ji nesubyrės?

Niekam ne paslaptis, kad Europos Sąjunga turi problemų, apie jas jau kalbėjau. Tuo naudojasi populistai, siūlantys greitus ir paprastus sprendimus. Sprendimus, kurie neveikia, bet yra patrauklūs rinkėjams, pavargusiems nuo krizių, tradicinių partijų bei bendrai elito atitolimo nuo paprastų žmonių, nuo eilinių rinkėjų. Tradicinio politinio elito pareiga yra šią atsiradusią prarają pašalinti.

Taip pat būtinos struktūrinės ES reformos, siekiant, kad Europos Sąjunga taptų visiems jos piliečiams reikalingu organizmu, o ne įsivaizduojama beveik priešiška,

virš-nacionaline, anonimine valdžia. Tai jau yra ne politinės užgaidos reikalas, o būtinybė, siekiant, kad Europa netaptų populistinių eksperimentų auka.

Labai svarbu, kaip susiklostys ES ir JAV santykiai, pradėjus pareigas eiti D. Trumpui. Ar transatlantinė partnerystė išliks mūsų jėga ir atrama, ar D. Trumpas paaukos ES-JAV partnerystę, NATO ir visą ES kitiems tikslams – kad ir geriems santykiams su V. Putino Rusija.

Dabar dviejų ekscentriškų prezidentų komplimentų žarstymas vienas kitam atrodo nesolidžiai ir juokingai, panašiai kaip judviejų bučiny s žymiajame grafityje ant sienos Vilniuje. Tačiau jei tai išvirstų kad ir į kelerius metus truksiančią partnerystę, mums būtų blogai, nes jos pabaigą jau dabar galima nuspėti: D. Trumpas taptų instrumentu Rusijos rankose jos tikslams pasiekti, apie ką jau kalbėjau.

Dar vienas nerimas – galimo Trečiojo pasaulinio karo nuojauta. Ne daug kas 1939 m. tikėjo, kad kils antrasis pasaulinis karas. Kaip manote, užteks išminties, kad nepasikartotų tragedija?

1939 metais karo siekė dvi valstybės – nacistinė Vokietija ir stalininė SSRS. Šiuo metu Europa nenori karo, atvirkščiai – Europos Sąjunga didžiuojasi, kad jau septynis dešimtmečius gyvename be karų. Tačiau Rusijos siekis iš esmės pakeisti pasaulio tvarką bei jau minėti Kremliaus agresijos aktai kelia rimtą nerimą.

Mes nežinome, kiek toli pasiryžęs eiti V. Putinas. Jo galimas avantiūras gali sustabdyti tik ES vienybė bei griežta NATO pozicija. Jei šioms organizacijoms, o taip pat naujai JAV administracijai užteks išminties, jokių baisių tarptautinių sukrėtimų nebus.

Krikščionių persekiojimo priežastis – ir augantis nacionalizmas

Su organizacijos „Atviros durys“ direktoriumi Michel'iu Várton'u kalbasi Ieva Staniulytė

Kaip ir kada buvo įkurta organizacija „Atviros durys“? Kokie jos tikslai?

Organizacijos „Atviros durys“ istorija prasideda 1955 metais, kai jaunas olandas, kuris buvo žinomas kaip brolis Andrew, išvyko į Lenkiją dalyvauti marksizmo festivalyje. Už geležinės uždangos jis atrado persekiojamą Bažnyčią, kuriai verkiant reikėjo paramos, maldų ir Biblijų. Svarbiausia, jis rado krikščionių grupę, kurie jautėsi izoliuoti ir vieniši, ir kurie manė, kad visas pasaulis juos užmiršo. Vėlesniais metais jis daug kartų keliavo už geležinės uždangos. Prie jo prisijungė kiti ir pradėjo netlegaliai vežti Biblijas tikintiesiems į komunistines šalis. Kai žlugo Sovietų Sąjunga, organizacija „Atviros durys“ išplėtė savo veiklą visame pasaulyje, ypač musulmoniškoje šalyse. Dabar brolio Andrew buvusi maža olandiška misija yra tarptautinė nevyriausybinė organizacija, turinti biurus 27 šalyse, veikianti daugiau nei 60 šalių.

„Atvirų durų“ organizacija yra skirta remti krikščionis, kurie susiduria su religijos laisvės, pamatinės žmogaus teisės, saugomos pagal Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 straipsnį, pažeidimus. Mes norime stiprinti ir aprūpinti bažnyčią ten, kur tikinčiųjų padėtis yra sunkiausia: daugiau nei 60 šalių „Atviros durys“ platina Biblijas, moko bažnyčių vadovus, teikia socialinę ir ekonominę paramą, remia dėl tikėjimo persekiojamus krikščionis. Europos Parlamente aktyviai veikiame, kad didintume informuotumą apie krikščionių persekiojimą pasaulyje, mobilizuojame reikalingą politinę paramą.

Asmeninio archyvo nuotr.

Manau, kad kiekvienam žmogui religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvė yra pagrindinė teisė ir tiltas į kitas visuotines laisves. Bažnyčios misija bet kurioje visuomenėje yra ypatingos svarbos, jos misija, be kita ko, yra saugoti ir stiprinti demokratiją, taiką ir stabilumą.

Kaip „Atvirų durų“ organizacija tiria krikščionių padėtį įvairiose šalyse? Pagal kokius kriterijus šalys įtraukiamos į TOP 50 sąrašą pagal krikščionių persekiojimo lygį? Kokia yra Jūsų pozicija dėl dabartinės krikščionių padėties pasaulyje?

Metiniam Pasaulio stebėsenos sąrašui (*World Watch List*) sudaryti atliekame mokslinius tyrimus ir naudojame duomenis, surinktus plataus nepriklausomų ekspertų tinklo, vietos tikinčiųjų ir „Atvirų durų“ darbuotojų daugelyje šalių. Sąrašą paskelbiame 50 šalių, kuriose krikščionys susiduria su žiauriausiu persekiojimu dėl savo tikėjimo, be to, fiksuojame vykstančias permainas, naujas tendencijas, krikščionių persekiojimo metodus pasaulyje.

World Watch tyrimai išskiria dvi pagrindines persekiojimo išraiškas, tai – spaudimas (krikščionių patiriamas spaudimas visose gyvenimo srityse) ir naikinimas (tiesioginis smurtas). Naikinimas yra lengviau nustatomas, fiksuojant smurto atvejus. Tuo tarpu spaudimui aptikti reikia atidaus vertinimo, kaip krikščionių gyvenimas ir religinių tiesų skleidimas yra persekiojamas įvairiose gyvenimo srityse. Pasitelkiant atsakymus į išsamų klausimyną, mes galime nustatyti šio persekiojimo laipsnį. Įvairūs persekiojimo aspektai ir jo vykdytojai tampa atpažįstami pagal atsakymus į anketas, skirtas atitinkamai šaliai ir apimančias tam tikrą laikotarpį.

„Atvirų durų“ sudarytas ir paskelbtas *World Watch List 2017* akcentuoja grįžimą prie nacionalizmo, ypač religinio nacionalizmo, kuris prisideda prie persekiojimų visame pasaulyje didėjimo. Ypatingai sparčiai blogėja krikščionių padėtis Pietryčių Azijoje.

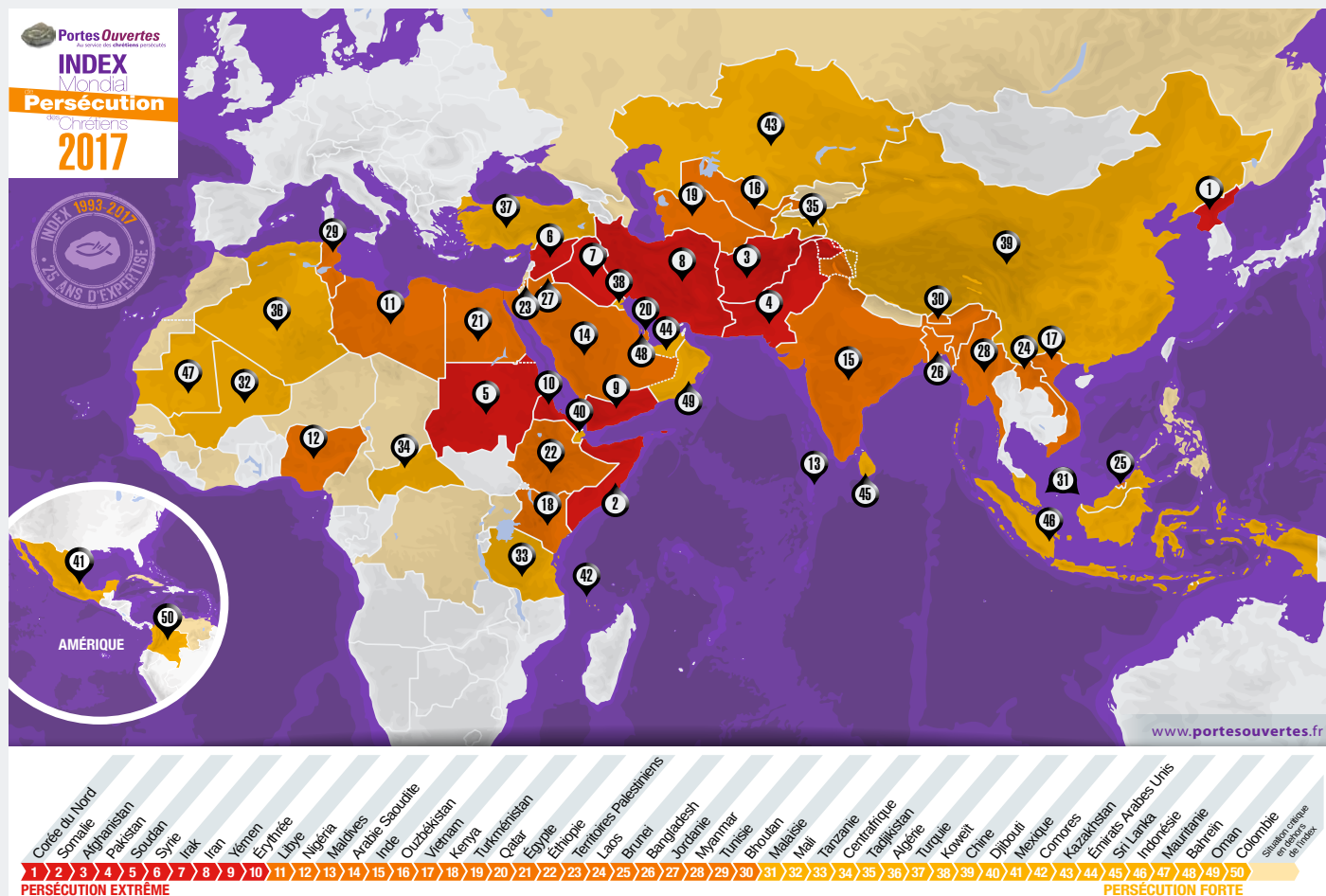
Ką, Jūsų nuomone, galėtų padaryti Europos Sąjunga, kad krikščionių padėtis pagerėtų? Koks yra ir turėtų būti ES institucijų – Europos Komisijos, Europos Parlamento, ES specialiojo atstovo religijos ar tikėjimo laisvei – vaidmuo?

ES gairės dėl religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvės skatinimo ir apsaugos skelbia, kad teisė į religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvę yra visuotinė žmogaus teisė ir įvairovės saugiklis. Europos Parlamentas, pavyzdžiui, prisistato kaip „pagrindinis veikėjas kovoje už demokratiją, žodžio laisvę, sąžiningus rinkimus ir už nuskriaustųjų teises“. Remiantis šiais deklaruojamais principais, krikščionių padėties gerinimas šalyse, kuriose jie persekiojami, yra ES institucijų prioritetas.

Visose derybose dėl tarptautinių sutarčių su šalimis, kurios nėra ES narės (pavyzdžiui, asociacijos, partnerystės ir bendradarbiavimo, prekybos susitarimai ir kt.), turėtų būti atsižvelgiama į religijos laisvės principą. Kadangi persekiojimas dažnai pasireiškia kaip spaudimas, kaip paslėptas žmogaus teisių neigimas, nukreiptas į religines mažumas, būtina kruopšti situacijos analizė, norint įvertinti realią padėtį konkrečioje šalyje.

ES turi suprasti, kad labiausiai persekiojamos mažumos yra sudarytos iš naujausių atsivertėlių, kurie nepriklauso pripažintoms tradicinėms bažnyčioms konkrečioje šalyje, ir dėl to yra dvigubai pažeidžiami.

ES institucijos turėtų teikti humanitarinę pagalbą diskriminuojamiems krikščionims, veikdamos ranka rankon su konkrečiose šalyse veikiančiomis, religinėms mažumoms artimomis nevyriausybinėmis ir religinėmis organizacijomis. Pažymėtinas pavyzdys yra krikščionių ir jazidų pabėgėliai Irake, kurie atsisako apsistoti pabėgėlių stovyklose, kuriose vyrauja musulmonai, ir todėl jų nepasiekia tarptautinė humanitarinė pagalba.

Krikščionių persekiojimas pasaulyje. TOP 50

Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas: Kiekvienas pasaulėžiūrinis mūšis yra tai, kas mus liečia

Valdas Kilpys. Asmeninio archyvo nuotr.

Šiomet Europoje bus švenčiamos 30-osios Santiago de Compostela deklaracijos paskelbimo metinės. Nuo ankstyvųjų viduramžių Šv. Jokūbo kelias tapo tikėjimo stiprinimo, piligrimystės atitikmeniu. Alegoriškai galima sakyti, kad visa Europa išvagota Kelio atšakų, kurios vingiuoja ir per Lietuvą. Žvelgiant į žemėlapij nekyla abejonių, kad Lietuva yra Europos dalis. Ką Jums tai reiškia?

Pirmiausiai reikia džiaugtis, kad žvelgdami į žemėlapij apskritai galime jame matyti Lietuvą. Lietuvių tauta gyvai prisimena, ką reiškia kovoti už teisę būti pasaulio žemėlapyje. Šv. Jokūbo kelias, turintis galias istorines ištakas, primena mums patiems ir likusiai Europai, kad nuo seno esame jos dalis. Šiais metais minimas Žemaičių vyskupijos įkūrimo 600 metų jubiliejus. Jis svarbus ne tik Lietuvai, bet ir visai Senojo žemyno Katalikų Bažnyčios bendruomenei – ta proga buvo išleistas bendras Lietuvos ir Va-

tikano pašto ženklas. Esame Europos dalis tiek, kiek esame visos Vakarų Krikščionijos dalis. Juk kas yra Europa? Jei sakytume, kad tai tam tikras plotas: upės, kalnai, lygumos – būtų tik grynai susitarimo reikalas, kur brėžti ribą. Bet Europa – tai pirmiausia idėjų visuma, kultūra, istorija. Tai unikalūs Romos teisės, graikų filosofijos ir Vakarų Krikščionijos junginys, davęs tam tikrą žmogaus ir pasaulio sampratą. Todėl tiek mes, tiek pati Europa išliks Europa tol, kol gyva bus ši žmogaus ir pasaulio samprata. Mūsų šalis tapo Europos dalimi, kai priėmė Krikštą.

Iš Šventojo Rašto eilučių patiriame, kad Šv. Jokūbas su broliu buvo ūmūs vyrai, kurie buvo pasiryžę kovoti ir mirti už savo tikėjimą. Pačiam Jėzui teko juos raminti. Apsižvalgius aplink (turiu mintyje Europą) dažnai matome diametriškai priešingą situaciją: išglebimas, nenoras aktyviai veikti, iliuzinė viltis, kad viskas susitvarkys savaime. Gyvename visuotinio nusivylimo laikmečiu?

Nesinorėtų jokio laikmečio pavadinti „visuotinio nusivylimo laikmečiu“. Galbūt reikėtų klausti: ko mes, europiečiai, galime ir turime viltis, į ką nukreipta mūsų viltis? Tai, ką Jūs vadinate visuotiniu nusivylimu, iš dalies yra Europoje įsigalėjusios reliatyvizmo kultūros išvirkščia pusė. Europa išgyvena tapatybės krizę, nes joje esama aiškaus nenoro atsakyti į klausimą: kas yra Europa ir kas yra europiečiai. Tą aiškiai parodė Europos konstitucijos projekto preambulę lydėjusios diskusijos. Kai nėra atsakymų į pamatinius klausimus (Kas yra žmogus? Koks jo tikslas? Kas yra Europa? ir pan.), kai šie klausimai laikomi neprasmingais ir neatsakomais, labai sunku kalbėti apie kokią nors viltį,

Vilniaus arkivyskupijos kurijos nuotr.

nes neaišku, į ką ji turi būti nukreipta. Mūsų laikus labiau tiktų pavadinti visuotinio tikėjimo į progresą laiku. Tikima progresu, kurio tikslas yra pats progresas, neturintis jokio galutinio taško. Negalima kalbėti apie tikslus, nes to neleidžia įsigalėjusi reliatyvizmo kultūra, bet nuolat kalbama apie progresą. Tačiau toks betikslis progresas paralyžiuoja norą veikti, ypač bendrą veikimą.

Kita vertus, Bažnyčia gyvena viltimi, ir ji labai aiškiai gali pasakyti, į ką ta viltis nukreipta – tai Kristaus sugrįžimas laikų pabaigoje. Tada aišku, koks darbas yra prasmingas, o koks ne. Prasminga yra tai, kas padeda Kristaus sugrįžimui pasiruošti – kas grąžina žmogui jo panašumą į Dievo paveikslą. Tai ir darbas dėl vargšų, ir moralinis tobulėjimas, ir teisingesnės visuomenės kūrimas. Negalima sakyti, kad gyvename visuotinio nusivylimo laikotarpiu, nes tai būtų tas pats, kas sakyti, kad nebėra krikščionių. Krikščionis yra tas, kuris gyvena viltimi. Popiežius Benediktas XVI kalbėjo,

kad atėjo laikas, kai krikščionys turi būti kūrybinga mažuma, taigi – ir vilties salos visuomenėje.

Kaip regite dabarties situaciją pasaulyje kalbant apie krikščionių persekiojimą?

Krikščionių kankinių dabar pasaulyje yra daugiau nei bet kada pasaulio istorijoje. Vakarų šalių žiniasklaida praneša tik labai mažą dalį tų žiaurių persekiojimų, kurie vyksta Vidurio Rytuose, kai kuriuose Afrikos kraštuose, Azijos kontinente. Teroristiniai aktai, įvykę Vakarų valstybėse, sukelia didžiulį siaubą ir skausmą, tačiau reikia suprasti, kad pasaulyje yra vietovių, kur tokie išpuoliai virtę kasdienybe, o krikščionybės neišsižadėjęs žmogus renkas kasdienį realų pavojų savo gyvybei, savo šeimai. Dažnai krikščionių persekiojimas siejamas su islamu, tačiau kartais persekiojimą lemia politiniai motyvai, kaip Šiaurės Korėjoje.

Vakarų pasaulyje tiesioginio persekiojimo, grėsmės gyvybei dėl tikėjimo beveik nėra, nors reikia prisiminti praėjusiais metais kankinio mirtimi mirusį kunigą Žaką Hamelį (Jacques Hamel). Vakaruose persekiojimas dėl tikėjimo reiškiasi subtilesniais būdais, pavyzdžiui, medikai atleidžiami iš darbo, nes atsisako atlikti abortus, vyskupai teisiami dėl to, kad moko, jog santuoka sudaroma tarp vyro ir moters, verslininkai turi mokėti baudas, jei atsisako teikti paslaugas homoseksualių asmenų partnerystės ceremonijoms ir t. t. Šiuo metu Prancūzijoje dar vyksta kova dėl įstatymo, kuriuo siekiama uždrausti interneto puslapius, kuriuose būtų teikiama informacija apie aborto pavojus moters sveikatai ar kita informacija apie aborto žalą. Vakarų šalyse regime ne tiek tiesioginį persekiojimą, kiek siekį vis labiau riboti galimybę viešai kalbėti, mokyti ar dirbti pagal krikščioniškus įsitikinimus.

Tačiau reikia atkreipti dėmesį į vieną detalę. Pastaraisiais dešimtmečiais krikščionių skaičius sparčiausiai augo

Afrikoje ir Azijoje, sparčiausiai mažėjo Europoje, mažėjo Šiaurės Amerikoje ir liko stabiliai aukštas Pietų Amerikoje. Apskritai, religingų žmonių skaičius pasaulyje išaugo, išskyrus Europą ir Šiaurės Ameriką, kur išaugo netikinčių (ateistų ir agnostikų) skaičius. Paprastai tariant, krikščionių skaičius labiausiai mažėjo ne dėl persekiojimų, o dėl tikėjimo laisvo atsisakymo ir nesugebėjimo perduoti tikėjimo vaikams, kaip tai ypač matoma Europoje. Afrikos, Azijos ar Pietų Amerikos misionieriai greitai turės keliauti – ir jau keliauja – į Senąją žemyną jo evangelizuoti.

Ar Jums neatrodo, kad ši tema mūsų pasaulyje panašėja į terorizmo pavojų: tarsi kažkur kažkas vyksta, bet „toli ir netiesa“, mūsų tai neliečia, iki Lietuvos neateis...

Kaip sakiau anksčiau, esame Vakarų pasaulio dalis, dėl to tai, kas vyksta kitose Vakarų valstybėse, jau vyksta ir pas mus arba iki mūsų netruks ateiti. Todėl turime būti budrūs ir suvokti, kad patirsime ir mes čia, Lietuvoje, tai, ką ten patiria krikščionys, kovodami už šeimą, gyvybę ir žmogaus prigimtį kaip duotybės idėją.

Netruksta pavyzdžių, kai Lietuvoje kairiųjų ar liberalių pažiūrų politikai įkvėpimo ieško Vakarų ir Šiaurės Europos valstybių teisėje. Mes esame Europos Sąjungos dalis, todėl kiekvienas pasaulėžiūrinis mūsų, kuris vyksta jos institucijose, yra tai, kas mus tiesiogiai liečia. E. Estrelas, U. Lunacek ir panašios rezoliucijos, kurių priėmimo siekta Europos Parlamente, Stambulo konvencija – tokiais būdais bandoma į nacionalinę teisę įdiegti pasaulėžiūrinės nuostatos, nurodančias, kaip ugdyti vaikus, kas yra šeima ir pan.

Tyrimas, kurį atliko Vašingtone veikiantis „Pew Forum on Religion and Public Life“, atskleidžia didėjančius religijos laisvės apribojimus pasaulyje. Dar viena organizacija „Open Doors“, kurią

1955 m. įkūrė olandų protestantas, žinomas tiesiog kaip „brolis Andrew“, teigia, kad šiandien 100 mln. krikščionių visame pasaulyje kenčia nuo tardymų, areštų ar net yra žudomi dėl savo tikėjimo. Daugiausiai persekiojamųjų yra Azijoje ir Vidurio Rytuose. Kaip vertinate šiuos procesus? Čia toks istorinis periodas? Naujas neramus žmonijos istorijos ciklas?

Šiomet minime Fatimos apsiireikimų šimtmetį. Viename iš regėjimų, vadinamame Trečiaja Fatimos paslaptimi, vaikai regėjo Kryžių ant kalno, supamo didelio pusiau sugriauto miesto. Kryžiaus link kopė Šventasis Tėvas, vyskupai, kunigai, vienuolės, pasauliečiai, skirtingų klasių ir visuomeninės padėties vyrai ir moterys. Į juos kulkomis ir strėlėmis šaudė kareiviai. Regėjime buvo užmuštas Šventasis Tėvas, taip pat ir daugybė kitų, kopusių į kalną. Kankinių kraują į taures rinko du angelai ir juo laistė artėjančias prie Dievo sielas.

Šis regėjimas yra siejamas su 1981 m. įvykiu pasikėsiniu į šv. Joną Paulių II. Tačiau kartu tai laikoma Marijos žinia apie artėjančius laikus. Ši žinia nėra nauja – ji greičiau priminimas to, ką apie būsimus persekiojimus Jėzus kalbėjo mokiniams; to, ką kalba Apreiškimo Jonui knyga.

Marija pasirodė Fatimoje ne tam, kad mus išgąsdintų, o tam, kad mus sutvirtintų ir paruoštų. Jei išgirstume tik tą dalį, kurioje ji pranešė apie būsimus persekiojimus, būtume praklausę esminę žinią. Esminė žinia yra kvietimas melstis ir daryti atgailą, taip pat žinia, kad galiausiai Marijos Nekaltoji Širdis triumfuos. Fatimos apsiireikimas yra vilties ženklas pasauliui.

Kaip manote, ką derėtų padaryti mums patiems, kad krikščionių persekiojimo problemos, vengiant dar didesnių neramumų, užimtų svarbią vietą ne tik vadinamųjų radikalų, bet ir Vakarų šalių lyderių darbotvarkėse?

Pirmiausiai, ką galime ir turime padaryti, tai melstis. Malda yra efektyviausia priemonė siekiant taikos. Be to, ji prieinama kiekvienam. Niekada nereikia nuvertinti to, ką gali malda.

O mūsų veikimas turi būti įgyvendinamas tuo lygiu, kuriame dirbame. Jei norime, kad krikščionių persekiojimas atsидurtų Vakarų šalių lyderių darbotvarkėse, turime klausti, ar jis yra mūsų pačių darbotvarkėse? Yra daugybė profesijų, kurios gali pasitarnauti, skleidžiant žinią apie šiuos persekiojimus: mokytojai, žurnalistai, meno žmonės, politikai, universitetų bendruomenės nariai ir t. t. Vakarų šalių lyderiams rūpi tos problemos, kurios rūpi Vakarų šalių visuomenėms.

Praėjusių metų kalėdiniame sveikinime, mintyje turėdamas pasaulį draskančius neramumus, kalbėjote: „Nebūkime akli šiam skausmui, bet ir nepasiduokime iliuzijai, kad nieko negalime padaryti“. Iliuzija, kad esi per menkas, nereikšmingas – kaip ją įveikti?

Lietuvių tautosakos juokų pasakose yra toks veikėjas, kuris, pasiūstas atlikti paprasto darbo, nuėjęs į darbo vietą pagalvoja, kas nelemto galėtų nutikti, galiausiai įsivaizduoja blogiausią baigtį, sėdasi ir verkia iš liūdnumo. Tada siunčiamas kitas žmogus, kuris, išgirdęs liūdną įsivaizduotą istoriją, irgi susigraudina, ir taip – kol gaspadorius lieka vienas ir pats eina ieškoti šeimynos, kurią randa verkiančią dėl dalyko, kuris neįvyko, bet galėjo įvykti. Ši juokų pasaka moko tam tikros dvasinės sveikatos. Svarbu ne tiek galvoti apie visą pasaulį esantį blogį, kiek rūpestingai išnaudoti kasdienes progas mažinti blogį, kančią, netesybę savo aplinkoje.

Žinoma, reikia sveiko jautrumo pasaulyje vykstantiems dalykams. Tačiau taip pat reikia vengti pagundos pernelyg daug laiko praleisti sielojantis dėl to, ko iš tiesų negaliu pakeisti. Paklauskite Carito ar hospiso savanorių, ar jie nieko negali pakeisti. Jie

gerai žino, kad yra šis tas, ką pakeisti jie gali. Pavyzdžiui, jie negali padaryti, jog nebūtų vienišų žmonių, tačiau gali padaryti, jog šis ar anas žmogus būtų ne toks vienišas. Šeimos, kurios įsivaikina vaiką, negali padaryti, kad nebūtų našlaičių, tačiau gali padaryti, jog šis vaikas nebebūtų našlaitis. Moteris, išdrįsusi pranešti apie korupciją savo darbovietėje, negali pakeisti, kad visoje šalyje nebūtų korupcijos, tačiau ji gali padaryti, kad nebūtų korupcijos jos darbovietėje. Iliuzija, jog nieko negalime pakeisti, gyva tik tol, kol nieko pakeisti nemėginame.

Visai neseniai Popiežius Pranciškus Jus paskyrė vienu iš 16 Komunikacijos sekretoriato narių. Negrįžtant į detales darosi aišku, kad Bažnyčia stiprina ir kreipia atidesnį žvilgsnį į komunikacijos reikalus. Kaip regite situaciją šioje srityje, t. y. ar kartais nenutinka taip, kad Bažnyčios balsas pagrindiniais klausimais kiek per silpnai girdimas ir dėl tam tikro nesugebėjimo pasinaudoti visomis dabarties pasaulio teikiamomis galimybėmis komunikuoti?

Iš tiesų naujosios technologijos gali pasitarnauti kaip patogus ir veiksmingas įrankis skleisti informacijai. Šios galimybės yra išaugusios iki sunkiai suvokiamo masto ir gali beveik akimirksniu perduoti žinią iš vieno pasaulio galo į kitą. Tačiau taip pat turime atitraukti žmogaus dėmesį nuo istorijoje dar nematyto informacijos pertekliaus. Šv. Teresė Avilietė sakė, kad susitikimui su Dievu reikia kuriam laikui atsitraukti į vienumą. Evangelizacija gali būti lengvesnė, panaudojant technologinius įrankius, tačiau gali būti ir sunkesnė, nes reikia traukti žmogų iš informacijos tvano, kuriame daug melo, sensacinių ir dažnai mažai naudos duodančių reportažų. Šiuolaikiniam žmogui yra beveik nebepažįstama tylos patirtis.

Bažnyčia siekia kreipti mūsų žvilgsnį į tiesą. Šiandienos iššūkis – formuoti jaunimą ir visus žmones protingai

naudotis šiomis technologijomis. Nes tik dėdami daugiau informacijos į jau perpildytą informacijos lauką mažai ką laimėsime.

Viename iš pokalbių esate sakę, kad reikia nuolat klausyti, koks yra Dievo planas. Kaip manote, kiek didžiausi iššūkiai laukia mūsų netolimoje ateityje?

Dievo planai mums nežinomi. Mes esame pašaukti su gailestingumu žvelgti į praeitį, su viltimi (t. y. su pasitikėjimu Dievo Apvaizda) žvelgti į ateitį, o šį momentą gyventi su Dievu. Tai reiškia, kad mūsų kasdieniai veiksmai, atsiliepiant į šiandienos iššūkius, turi kilti iš mūsų santykio su Dievu. Dievas ne tiek įduoda mums žemėlapių su nubraižytu maršrutu ir laukia paskutiniame taške, kiek nori būti mūsų bendrakeleivis ir vedlys.

Lietuvos, kaip ir viso Vakarų pasaulio, laukia iššūkis išlaikyti krikščionišką tikėjimą ir perduoti jį ateities kartoms. Iššūkis taip pat atlaikyti visą spaudimą, nukreiptą prieš šeimą. Galima sakyti, išlaikyti krikščioniškas šeimas – štai vienas didžiausių mūsų laikų iššūkių.

Turime žvelgti į būsimą palaiminantąjį Teofilų Matulionį kaip į ypatingą dovaną, skirtą Lietuvai padėti atlaikyti netolimos ateities iššūkius. Tai tikrai buvo Laisvės žmogus. Tikėjimo laisvę, žmogaus prigimtį ir Dievą neigusi sistema buvo bejėgė prieš jį. Visą gyvenimą persekiojo, tačiau neatėmė tikėjimo ir nepasėjo baimės jo širdyje. Sakiau, kad Dievo planai mums nežinomi, vis dėlto truputį apie juos galime pasakyti – šiuo metu Dievo planas yra dovanoti Lietuvai Teofilų Matulionį kaip užtarėją ir bendražygį priimant naujus iššūkius.

Dėkojame už pokalbį.

Kalbino Valdas Kilpys

L. Andrikienė apie krikščionių persekiojimą pasaulyje

Tikėjimo laisvė visuotinai pripažįstama kaip pamatinė žmogaus teisė. Ji užfiksuota JT Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, JT Pilietinių ir politinių laisvių konvencijoje, Europos Sąjungos dokumentuose ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje.

Tačiau Lietuvoje beveik nepastebima, kad pasaulyje šiomis mums suprantamomis teisėmis daug kas negali pasinaudoti. Tyrimai rodo, kad labiausiai persekiojami pasaulyje yra krikščionys.

Olandijos nevyriausybinių organizacijos „Open Doors“, veikiančios 60 valstybių, duomenimis, nuo 2015 m. spalio iki 2016 m. spalio mažiausiai 948 krikščionys 50-yje šalių buvo nužudyti dėl tikėjimo. Vien 2016 m. šiose valstybėse 200 milijonų krikščionių patyrė prievartą ir persekiojimą dėl tikėjimo.

Krikščionių persekiojimas įgauna pačias įvairiausias formas, daugelį žmonių paversdamas pabėgėliais. Tai gali būti tiesioginė prievarta ir smurtas; gali būti nuolatinis spaudimas šeimai ir konkrečiam žmogui dėl jo tikėjimo. Atsirado dar vienas nauja prievartos būdas – tai religinis nacionalizmas, kaip Indijoje. Islamo valstybė naikina visus krikščionis, kurie tik pasitaiko jos kelyje.

Šalių, kur labiausiai persekiojami krikščionys, sąrašą pirmauja Šiaurės Korėja. Antroje vietoje – Somalis, trečioje Afganistanas. Toliau seka Sudanas, Sirija, Irakas, Iranas.

Ką daryti? L. Andrikienė 2013 m. Europos Parlamente parengė Pranešimą apie religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvę, Europos Parlamentas balsų dauguma jam pritarė. Po kelių savičių ES Taryba, tai yra ES valstybės narės, patvirtino ES gaires dėl religijos ar tikėjimo laisvės skatinimo ir apsaugos. Neilgai trukus buvo paskirtas ES specialusis atstovas religijos ar tikėjimo/įsitikinimų laisvei, kurio misija yra dirbti už Europos Sąjungos sienų, rūpinantis išimtinai šia sritimi. Be to, Europos

Asmeninio archyvo nuotr.

Parlamente susibūrė parlamentarų grupė, kuri rūpinasi religijos laisvės klausimais.

Visuose Europos Parlamento metiniuose pranešimuose dėl žmogaus teisių padėties pasaulyje stengiamasi, kad juose būtų aptariamose religijos laisvės klausimai. Praėjusių metų birželį sugrįžusi į Europos Parlamentą L. Andriekienė tokiame pranešime pateikė 39 pataisas, kurių dalis buvo skirta religijos laisvei.

L. Andriekienė yra Europos Parlamento delegacijos ryšiams su Vidurio Azijos šalimis pirmoji vicepirmininkė. Ji sakė neketinanti Europos Parlamente nutylėti apie krikščionių persekiojimą Vidurio Azijos šalyse. Nors apie krikščionių persekiojimą Kazachstane, Kirgizijoje, Tadžikijoje, Uzbekijoje plačiai nekalbama, bet dokumentai ir faktai rodo kitą realybę. Krikščionys šiose valstybėse diskriminuojami, kai kurios iš šių valstybių pagal krikščionių persekiojimą pasaulyje patenka į pirmąjį dvidešimtuką, o visose Vidurio Azijos šalyse šiai problemai skiriama per mažai dėmesio.

Lietuvoje ši problematika iš viso mažai žinoma. Kas Lietuvoje žino, kad Šiaurės Korėjos koncentracijos stovyklose, Sibiro gulagų atitikmenyse, kankinasi apie 70 000 krikščionių? Krikščionybė, remiantis klasikine komunistine ideologija, laikoma „opiu-

M. Lahousse (EP) nuotr.

mu liaudžiai“, o tikintieji – „klasinais priešais“. Dėl tikėjimo žmonės teisiams myriop, viešai vykdamas egzekucijas. Persekiojami ne tik tikintieji, bet ir jų šeimų nariai. Organizacijos „Open Doors“ duomenimis, pastaraisiais metais krikščionių persekiojimas Šiaurės Korėjoje tik stiprėja. Buvimas krikščionimi prilyginamas buvimui šnipu bei tautos išdaviku.

Kas Lietuvoje žino, kad Nigerijos valdžia toleruoja žiaurų krikščionių persekiojimą? Šioje šalyje krikščionys išstumiami iš jų gyvenamų vietų, moterys krikščionės prievartaujamos. Deginami krikščionių namai, ir tai yra valstybės politika. Apie 700 000 krikščionių Nigerijoje tapo pabėgėliais.

Susirūpinimą kelia ir krikščionių padėtis Rusijoje, kur valstybė globoja tik stačiatikių bažnyčią. L. Andriekienė žada siūlyti Europos Parlamentui parengti ir priimti dokumentą apie krikščionių padėtį Rusijoje.

Ką gali padaryti paprastas lietuvis? L. Andriekienė ragina nebūti abejingais ir pasirašinėti peticijas, remiančias persekiojamus krikščionis, negailėti ir pagal galimybes aukoti kitose šalyse persekiojamiems krikščionims remti.

Parengta pagal L. Andriekienės ir V. Kilpio pokalbį „Marijos radijo“ laidoje „Aktualijos“

A. Liabedzka: Jei Baltarusijoje vyktų laisvi rinkimai, A. Lukašenka pralaimėtų

Baltarusija vėl atsідūrė žiniasklaidos ir politikų dėmesio centre. Paaštrėjo Rusijos ir Baltarusijos santykiai, o pačioje šalyje protestuojama dėl Prezidento Aliaksandro Lukašenkos ūkio ir socialinės politikos. Lietuvoje didžiausią susirūpinimą kelia Astravo atominės elektrinės statyba. Apie tai su Baltarusijos opozicinės Jungtinės piliečių partijos vadovu Anatolijumi Liabedzka kalbasi Valentinas Mitė.

Ar Lietuva gali pasiekti, kad Astravo atominės elektrinės statyba būtų sustabdyta?

Labai sunku pasiekti, kad būtų sustabdytas projektas, kurio vertė yra apie 10 milijardų dolerių. Ši statyba taip pat suteikia galimybes valdiniams pasiglemžti dalį pinigų. Jie nesuinteresuoti statybų stabdymu. Be to, elektrinė statoma už Rusijos pinigų, nors vėliau jos kaštus teks apmokėti baltarusiams. Nėra jokios ekonominės, ekologinės ar dar kokios būtinybės statyti šią elektrinę. Šiuo metu Baltarusijos Prezidentas A. Lukašenka tikriausiai nepritartų šiam Rusijos projektui Astrave. Tačiau dabar, kai statybos jau įsibėgėję, realu pasiekti tik to, kad elektrinė atitiktų visus tarptautinius saugumo reikalavimus.

Kokia dabartinė Baltarusijos ūkio padėtis? Kai kurie propagandistai bei politikai pateikia Baltarusiją beveik kaip klestėjimo ir stabilumo pavyzdį.

Per praėjusius dvejus metus Baltarusijos bendrasis vidaus produktas (BVP) sumažėjo 28 milijardais dolerių, ir tai yra labai didelis kritimas. Kiti ūkio rodikliai, pavyzdžiui, produktyvumas, smuko 30–40 procentų. Daugumoje regionų vidutinis atlyginimas yra apie 200 eurų. Tai mažai, žinant, kad kainos Baltarusijoje yra panašios kaip Lietuvoje, o kai kurių produktų ir aukštesnės.

Kiek rimtas yra dabartinis santykių tarp Rusijos ir Baltarusijos paaštrėjimas? Juk A. Lukašenka prabilo net apie galimą Baltarusijos okupaciją.

A. Lukašenkos viešos kalbos, kreipiantis į tautiečius, dažniausiai būna tik jo diskusijos su pačiu savimi. Toje pačioje kalboje galima išgirsti teiginių, kuriems jis pats tuoj pat prieštarauja. Jo frazės ar posakiai neatskleidžia jo tikrosios pozicijos. Tą patį galima pasakyti ir apie vadinamą Baltarusijos „okupaciją“. Sunku pasakyti, ką A. Lukašenka turėjo galvoje.

Asmeninio archyvo nuotr.

Baltarusija visiškai priklauso nuo Rusijos, ypač ekonominėje plotmėje. Todėl Rusijos Prezidentas V. Putinas laiko A. Lukašenką „už pavadėlio“. Klausimas, kokio ilgio tas „pavadėlis“. A. Lukašenka norėtų ilgesnio, bet jo norai yra tik jo norai. A. Lukašenka pats sukūrė sistemą, kai šalis priklauso nuo Kremliaus pinigų bei pigios naftos. Šalies ūkis nereformuotas, o privatizavimo A. Lukašenka bijo, nes nenori leisti jokios veiklos, kurios pats nekontroliuotų. Be to, vykstant privatizacijai, nemažą dalį privatizuojamų objektų nupirktų Rusija.

Jei kalbame apie Rusijos-Baltarusijos sąjungą, tai ji yra miręs projektas. Iš pat pradžių buvo aišku, kad negali būti lygiavertės sąjungos tarp dviejų nelygiavertžių subjektų. Nelygiavertčių tiek savo dydžiu, tiek potencialu. Todėl A. Lukašenka vis dažniau kalba apie šalies nepriklausomybę, bet šios kalbos yra tik priemonė jam likti valdžioje.

Ar opozicija laimėtų rinkimus, jei jie tikrai būtų laisvi ir demokratiški?

Jei įvyktų tokie rinkimai, Baltarusija turėtų kitą prezidentą. Dabar žmonėms nesuteikta teisė rinktis. Visur – ir radijuje, ir televizijoje, ir kitoje žiniasklaidoje – matomas tik vienas veidas, A. Lukašenkos veidas. Atrodo, kad kiti politikai neegzistuoja iš viso. Taip, šiuo metu A. Lukašenkos reitingas yra aukščiausias, bet tik todėl, kad iš piliečių atimta teisė rinktis, teisė matyti ir balsuoti už kitas alternatyvas.

Baltarusijos opozicijos lyderiai su Europos liaudies partijos pirmininku Joseph'u Daul'u

ES-Baltarusijos bendradarbiavimas – koks jis?

Dr. Laima Andrikiienė

Kai 2015 m. vasarą Baltarusijoje į laisvę buvo paleisti politiniai kaliniai, ES tai priėmė kaip ypatingos svarbos žingsnį. Baltarusijos prezidento A. Lukašenkos pareiškimai, kad Krymas nėra Rusijos dalis, taip pat Donecko ir Luhansko „respublikų“ nepripažinimas, kai kurie kiti veiksmai suteikė vilties, kad ES-Baltarusijos tarpusavio santykiai gali būti geresni, kad bendradarbiavimui atsiranda naujų galimybių.

Ko reikia sėkmingam bendradarbiavimui

Reaguodama į pozityvius pasikeitimus Baltarusijoje, 2016 m. vasarį Europos Sąjunga panaikino didelę dalį Baltarusijai galiojusių sankcijų. Pastaraisiais metais ES įgyvendino visą eilę ES-Baltarusijos santykių plėtojimui skirtų priemonių ekonomikos, prekybos ir apskritai paramos srityse. Pavyzdžiui, Europos Komisija pasiūlė panaikinti importo kvotas tekstilės gaminiams ir drabužiams, pagamintiems Baltarusijoje. Šių metų sausio 17 d. Europos Parlamentas pirmuoju skaitymu priitarė šių kvotų panaikinimui.

Europos Sąjunga yra sąžininga žaidėja ir patikima partnerė, mūsų filosofija yra labai aiški. ES seniai sako Baltarusijai: intensyvūs ES-Baltarusijos prekybos ryšiai galėtų ženkliai prisidėti prie Baltarusijos ūkio modernizavimo, o ES pamatinių vertybių skatinimas Baltarusijoje atneštų ilgai lauktus socialinius pokyčius šioje šalyje. ES pozicija šia prasme nekinta: ES-Baltarusijos bendradarbiavimas turi būti grįstas bendromis vertybėmis, tokiomis kaip pagarba žmogaus teisėms, demokratijai ir įstatymo viršenybei. O žmogaus teisių padėtis Baltarusijoje, nors ir gerėja, bet išlieka ES susirūpinimo objektu. Sąžiningi ir laisvi rinkimai yra tai, nuo ko Baltarusija galėtų ir turėtų pradėti. Spaudos ir žodžio laisvė yra ne mažiau svarbūs dalykai, kurie yra brangūs visiems demokratinio pasaulio valstybių piliečiams, tai – tas bendrasis vardiklis, be kurio bendradarbiavimas ir pasitikėjimas yra neįmanomi.

Kaip Baltarusija kenkia Europos Sąjungai: vienas pavyzdys iš daugelio

Lietuva, tuo pačiu ir Europos Sąjunga su Baltarusija turi bendrą sieną. Nepaisant įgyvendinamų priemonių ES sienų apsau-

gai gerinti, per tą sieną lyg per kiaurą rėtį iš Baltarusijos į ES valstybes nenutrūkstamu srautu keliauja kontrabandinės cigaretės. Jei 2006 m. ES registrai ES rinkoje nefiksavo nelegalių Baltarusijoje pagamintų cigarečių, tai 2009 metais užfiksuotas kiekis jau buvo 0,7 milijardo, o 2015 metais – 5 milijardai cigarečių. ES rinkoje Baltarusija tapo didžiausiu kontrabandinių cigarečių šaltiniu: viena iš dešimties kontrabandinių cigarečių, suvartojamų Europos Sąjungos šalyse, yra iš Baltarusijos.

Ką tai reiškia Europos Sąjungai? Pirmiausia ir svarbiausia – milžiniškus nuostolius. 2011–2015 m. ES valstybės mokėčių pavidalu prarado 13 milijardų eurų. Kasmet nuostoliai tik didėja ir siekia jau 10 milijardų eurų (nesurinkti mokesčiai ir muito mokesčiai) kasmet. Štai vien 2015 m. net 28 proc. kontrabandinių cigarečių, patekusių į Europos Sąjungą, turėjo baltarusiškas etiketes, absoliuti dauguma jų buvo iš Gardino cigarečių fabriko.

ES vartotojus masina kainos: baltarusiškų cigarečių pakelio kaina Baltarusijoje yra 5 ar net 7 kartus mažesnė nei ES valstybėse. Dėl šios priežasties baltarusiškų kontrabandinių cigarečių vartojimas ES šalyse sparčiai auga.

Cigarečių kontrabanda: kaip Baltarusija „nusiplauna rankas“

Didžiausias Baltarusijoje cigarečių fabrikas – Gardino tabako fabrikas „Nemunas“ – yra valstybinė įmonė. Kaip jau minėjau, į ES patenkančios kontrabandinės cigaretės beveik šimtu procentų yra šio fabriko produkcija.

Žinant, kad Baltarusijoje valstybė šiame sektoriuje viską yra paėmusi į savo rankas, nekyla abejonių, kad tai yra įteisinga ir aukščiausiu lygiu palaiminta Baltarusijos valdžios politika. Nekyla abejonių ir dėl to, kas yra viso proceso dirigentas. O vykdytojų – visa eilė: Gardino fabrikas, kuris yra valstybės nuosavybė; Vyriausybė (Ministrų Taryba), nustatanti gamybos kvotas ir prižiūrinti, kontroliuojanti rinką per Muitinės komitetą; valstybė, turinti cigarečių importo monopolį per valstybės įmonę Belarustorg.

Baltarusijos valdžia apsimeta nematanti, nežinanti ir net nesidominti, kur dingsta Gardine pagamintos ir Baltarusijoje nesuvartotos cigaretės. Blefuojama,

bet nesėkmingai, nes visi aplinkui mato, kad Baltarusijos valdžios ranka – kaimyninių valstybių kišenėse...

Ar įmanomas ES-Baltarusijos bendradarbiavimas kovojant su nelegalia prekyba cigaretėmis?

Atsakymas galėtų būti trumpas: taip, įmanomas. Tik reikia prisiminti, kad sukurti tango galima tik dviese.

Europos Sąjunga įvairiais būdais skatina Baltarusiją elgtis civilizuotai, remiantis tarptautiniais standartais ir normomis. Pasirašytas OLAF (Europos kovos su sukčiavimu tarnyba) ir Baltarusijos bendradarbiavimo susitarimas. Deja, jis daugiausiai apsiriboja informacijos rinkimu ir keitimusi. Reikalingas dalykas, bet toli gražu nepakankamas.

Europos Sąjunga jau kuris laikas ragina Baltarusiją, Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos narę, prisijungti prie Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Tabako konvencijos, o svarbiausia – prie Kovos su nelegalia prekyba tabako produktais protokolo, kuris buvo pasirašytas 2012 m. lapkritį. Protokolas įsigalios, kai jį ratifikuos 40 valstybių. Šiuo metu jį yra ratifikavusios 25 valstybės, tame tarpe ir Lietuva (pasirašė 2013 m. rugsėjį, LR Seimas ratifikavo tik 2016 m. gruodį). Baltarusija kol kas šio protokolo nėra nei pasirašiusi, nei ratifikavusi... Argumentų, kodėl to nepadaro, negirdėti.

Taigi, bendradarbiaujame. Kaimyno ranka – mūsų kišenėje, iš jos jis semia milijardus. Negrąžintinai. Bet – kaimynas paleido politinius kalinius, nepasidavė Kremliaus spaudimui dėl Krymo pripažinimo Rusijos dalimi... Vis tikimės, kad susipras, kad liausis daužęs mūsų langus. Juk kaimynas.

Arktis ir jos geopolitinė reikšmė: ką ten veikia Kinija?

Valentinas Mitė

Nekyla abejonių, kad ledynai Arktyje sparčiai tirpsta. Tai atveria naujas, iki šiol nebūtas ekonomines galimybes. Tuo labiau, kad Arkties teritorija yra milžiniška, jos plotas yra didesnis nei 30 milijonų kv. km, Arktis užima šeštadalį viso Žemės paviršiaus.

2008 m. JAV atliktų tyrimų duomenimis Arktyje slypi apie 30 proc. visų neatrastų pasaulio dujų ir 20 proc. neatrastų skalūninių dujų bei 13 proc. dar neatrastos naftos. Tikimasi rasti ir kitų naudingųjų iškasenų, tokių kaip retieji metalai.

Aštuonioms valstybėms – JAV, Kanada, Danijai/Grenlandijai, Suomijai, Islandijai, Norvegijai, Rusijai ir Švedijai – priklauso Arkties teritorija. Trys iš šių valstybių yra ES valstybės narės. Šis regionas atlieka itin svarbų vaidmenį reguliuojant pasaulio klimatą. Jis neabejotinai turi ir milžinišką geostrateginę reikšmę. Ne veltui Rusija steigia Arktyje karines bazes, tokias kaip Kotelnj, Aleksandros salų bazės. Kol kas šios bazės turi nedaug karinės struktūros, bet jos greitai gali būti pritaikytos ir rimtesniems kariniams veiksams.

Rusija

Į keblią situaciją pakliuvo Rusija. Jos bėda yra technologinis atsilikimas. Jau anksčiau Rusijos bendrovės dėl pasenusių technologijų negalėjo pasiekti šalies šiaurėje slypinčių gamtos turtų ir gauti iš jų ženklios naudos. Todėl Maskvai bendradarbiavimas su technologškai toli pažengusiais Vakarais buvo ir tebėra būtinas. Tačiau jį apsunkino pačios Rusijos veiksmai – 2008 m. agresija prieš Gruziją bei 2014 m. Krymo okupacija bei karas Rytų Ukrainoje.

2014 m. ES ir JAV paskelbus sankcijas Rusijai, tokios Vakarų bendrovės kaip Exxon, Eni ar Statoil nutraukė bendradarbiavimą su Rusija. Maskva liko be pinigų ir be technologinių partnerių.

Vietoje vakariečių – Kinija

Tačiau negalima sakyti, kad Rusija liko visiškai tuščioje vietoje. Jau 2013 m.

Asmeninio archyvo nuotr.

Kinija ir Rusija pasirašė sutartį dėl bendradarbiavimo Arktyje. Kinijos valstybinė naftos bendrovė ir Rosneft pradėjo bendrai tirti Barenco jūrą. Neužilgo Kinija nusipirko 20 proc. Rusijos šiaurinio Jamalo projekto.

Vakarų sankcijos paskatino Rusiją dar labiau suartėti su Kinija, kartu eksploatuojant Arkktį, nes partnerių pasirinkimo galimybės ji beveik nebeturi. Taip ji ji tapo silnesniu partneriu tandeme su Kinija eksploatuojant Arkktį. Tai yra kaina, kurią Kremlius moka už agresyvią politiką.

Rusijai padedant Kinija vis labiau įsitvirtina Arktyje. Karos jūra, esanti netoli Naujosios Žemės, gali tapti tipišku pavyzdžiu, kaip Kinija įsitvirtina Rusijos šiaurėje. Karos jūroje Exxon kartu su Rosneft aptiko 11,9 trilijonus kubinių metrų dujų ir apie 750 milijonų barelių naftos. Exxon išvyko atlikęs brangius tyrimo bei gręžimo darbus, bet neišgavęs nei dujų, nei naftos. Tuomet Kinija tapo Rusijos partneriu, kuris užėmė Exxon vietą.

Beje, tai tas pats Exxon, kurio buvęs vadovas Rex'as Tillerson'as yra naujasis, Prezidento D. Trumpo pasirinktas JAV valstybės sekretorius. Tas, kuriam apdovanojimą už nuopelnus yra įteikęs pats V. Putinas. Exxon kompanija anksčiau yra pareiškusi, kad ES ir JAV sankcijos Rusijai atnešė kompanijai apie vieną milijardą JAV dolerių nuostolių Karos jūroje, kur Exxon turėjo bendrą įmonę su Rosneft.

Kinijos interesai

Kinija yra sparčiai besivystanti pasaulio ekonomika, ypatingai jaučianti energijos išteklių trūkumą. Šalis šiuo metu didelę dalį naftos perka iš Artimųjų Rytų. Bendradarbiavimas su Rusija Arktyje jai suteikia naujas netikėtas galimybes. Šiaurinis naftos gabenimo kelias Kinijai būtų apie 30 proc. trumpesnis nei dabartinis. Tai net leistų Kinijai užsidirbti, parduodant Šiaurės naftą Europoje. Kinija tikisi, jog 2020 m. apie 15 proc. jos tarptautinės jūros prekybos eis per Arkktį.

Kinija, kuri geografiškai neturi prieigos prie Arkties, savo dalyvavimą jos resursų eksploatavime ideologiškai grindžia tuo, kad Arktis ir jos turtai priklauso visai žmonijai, o ne vienoms šalims, kurios geografiškai priklauso tam regionui.

Beje, dalyvavimas Arkties reikaluose suteikia Kinijai balsą, sprendžiant bendrai Arkties ir Šiaurės plėtos klausimus bei potencialiai daro ją rimtu geopolitiniu žaidėju. Į jos nuomonę gali tekti atsižvelgti ir šalims, kurios formaliai dalijasi Arkktį. Ne tik Danijai ar Norvegijai, bet taip pat ir JAV bei Kanadai.

Tačiau Rusijos bendradarbiavimo su Kinija Arktyje nereikėtų pervertinti. Tai greičiau vedybos iš reikalo, išskaičiavimo, bet ne iš meilės. Rusija ir toliau bijo, kad Kinija gali atsikąsti gabalus Tolimųjų Rytų, nes teritorijos badą Kinija jaučia ne mažiau nei energetinį.

Arkties regionas: geopolitika, tarptautinis bendradarbiavimas, saugumo iššūkiai ir valdymas

leva Staniulytė

Arkties regiono politinė svarba didėja. Tai rodo ir intensyvėjančios diskusijos šia tema Europos Parlamente. Kovo mėnesio plenarinėje sesijoje Strasbūre Europos Parlamento nariai balsuos dėl rezoliucijos, skirtos ES integruotai Arkties politikai aptarti. Europos Parlamentas pateiks ir rekomendacijos kitoms ES institucijoms bei valstybėms narėms. Ši tema jau kurį laiką buvo gvildinama net keliuose Europos Parlamento komitetuose: Užsienio reikalų bei Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komitetai parengė pranešimą, o Tarptautinės prekybos komitetas – *Nuomonę* šiuo klausimu, viena jos rengėjų buvo Lietuvos atstovė Laima Andrikienė.

Arktis ilgai buvo konstruktyvaus tarptautinio bendradarbiavimo regionas. Arkčiai skirta ir yra taikoma plati tarptautinė teisinė sistema, taip pat Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (UNCLOS), kuri, kaip papildoma daugiašalė teisinė sistema, labai svarbi siekiant spręsti Arkties vidaus suvereniteto problemas.

Europos Sąjunga nuo seno turi įsipareigojimų Arktyje. Trys ES valstybės narės – Danija, Suomija ir Švedija – yra tikrosios aštuonių narių Arkties tarybos narės, o kitos septynios yra stebėtojos: Prancūzija, Vokietija, Italija, Nyderlandai, Lenkija, Ispanija ir Jungtinė Karalystė. ES laukia, kol jai bus suteiktas stebėtojos statusas Arkties taryboje. Kadangi ES yra pirmaujanti finansavimo teikėja Arktyje, būtų logiška, kad ji galėtų paaugštinti savo statusą Arkties taryboje ir tapti stebėtoja.

Klimato kaita ir didėjanti konkurencija siekiant pasinaudoti Arktimi ir jos gamtos išteklių, dėl Arkties transformacijos galbūt atsiversiantys nauji navigacijos maršrutai, atsirasantys nauji žvejybos ir gamtos išteklių plotai daugelį šalių skatina aktyviau veikti šiame regione. Kartu su naujomis galimybėmis randasi ir naujos grėsmės. Todėl

Arkties regionui neabejotinai reikia skirti daugiau dėmesio, čia būtinas apgalvotas ir koordinuotas veikimas.

Keičiantis geopolitinei, ekonominei bei aplinkosauginei situacijai regione Europos Parlamentas pasisako už tai, kad Arktis išliktų mažos įtampos regionu ir būtų išvengta šio regiono militarizavimo. Su dideliu susirūpinimu stebimi pokyčiai regione, kur Rusija steigia karines bazes, sukurta Rusijos Arkties karinė apygarda.

Europos Sąjunga turi ir vysto Arkties politiką. Europos Komisijos bendrasis komunikatas buvo reikalingas, siekiant sukurti labiau integruotą, visaapimančią ES politiką Arkties klausimais. 2016 m. birželio mėn. visuotinėje ES užsienio ir saugumo politikos strategijoje „Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa“ taip pat nagrinėjami saugumo Arktyje aspektai, ko trūko minėtame EK komunikate. Atsižvelgiama į tai, kad geopolitiniai pokyčiai Arkties regione veikia saugumo padėtį ir Šiaurės Europoje, ir apskritai pasaulyje.

Dar vienas svarbus aspektas yra tai, kad Arkties regione iki šiol gyvena bendruomenės, išlaikančios savo autentišką gyvenimo būdą bei tradicijas, o šio krašto ekosistema yra ypatingai trapi. Deja, aplinkos pokyčiai Arktyje vyksta greičiau nei bet kur kitur pasaulyje. Dėl didėjančios anglies dioksido koncentracijos atmosferoje per pastaruosius 50 metų paviršiaus temperatūra Arktyje padidėjo 2 laipsniais daugiau nei kitur. Arkties vandenyno ledas nuo 1981 m. kas dešimtmetį mažėjo 13,4 proc., kiekvienais metais toliau mažėja sniego. Tai daro įtaką viso pasaulio klimatui, kyla vandens lygis bei daugėja stichinių nelaimių. Todėl reikia skubiai imtis veiksmų, nes neveiklumo kaina laikui bėgant tik didėja.

Europos Parlamentas savo rezoliucijoje siūlo neatidėliojant parengti išsamią ES įsipareigojimų Arktyje strategiją ir konkrečių veiksmų planą, ragina

leva Staniulytė. M. Lahousse (EP) nuotr.

ES institucijas ir susijusias ES valstybes nares glaudžiai bendradarbiauti Arkties klausimais. Tuo tarpu Komisija turėtų įsteigti ES Arkties informacijos centrą, kad būtų užtikrinta veiksminga prieiga prie informacijos ir žinių apie Arktį. Europos Parlamentas palankiai vertina Komisijos įsipareigojimą bent išlaikyti finansavimo, pagal programą „Horizontas 2020“ skiriamą Arkties mokslinių tyrimų programai, lygį, kuris, vis dėlto, įvertinus vykstančius pokyčius regione, turėtų būti ženkliai didesnis.

Remiantis EP Tarptautinės prekybos komiteto nuomone, visa dabartinė ar nauja ekonominė veikla turėtų būti vykdoma tausiai, siekiant nepakenkti pažeidžiamai Arkties ekosistamai ir gamtos paveldui, ypač turint mintyje pavojų, kurį kelia galimas intensyvesnis iškastinio kuro eksploatavimas, ir visapusiškai atsižvelgiant į Arkties regiono tautų bei vietos bendruomenių interesus.

Bendra situacija Arkties regione sparčiai keičiasi, todėl aktyvus Europos Sąjungos vaidmuo čia labai svarbus. Aukštais standartais ir normomis besivadovaujanti Europa yra pajėgi sudaryti veiksmingus daugiašalius susitarimus dėl Arkties ir šiame regione palaikyti tarptautinėmis taisyklėmis grindžiamą tvarką.

Europos Parlamente

Europos Parlamente – marga kompanija iš Lietuvos

...Kai paskambina iš europarlamentarės biuro ir pasako, kad esi kviečiamas į kelionę Briuselin, kurios metu galėsi aplankyti Europos Parlamentą ir kitas ne mažiau įdomias vietas, pasijunti ypatingu. Kodėl aš? Kuo nusipelniau, o gal „nusikaltau“? Gal, sukirba netikėta mintis, čia koks „planas“?

Taip Vilniaus oro uoste prieš kelionę šmaikštavo EP narės dr. Laimos Andrikienės pakviesti keliauninkai iš Alytaus ir Varnių, Lazdijų ir Kauno, Akmenės,

Lentvario ir Vilniaus. Ilgametis Kauno kolegijos dėstytojas ir treneris Vitalijus Kazlauskas juokavo, kad vykstantieji kažkuo panašūs į dvylika apaštalių – visi skirtingi, bet tuo pat metu ir labai panašūs: jungiami meilės Lietuvai, moralios politikos ilgesio ir noro kažką keisti.

Kelionei besibaigiant visiems tapo aišku, kad gyvenimas pilnas sutapimų, kurie yra visai ne sutapimai. Kai jau grįžtant pirmasis į *Lufthansa* orlaivį

įžengė istorija besidomintis Antanas Ivinskis iš Varnių, išgirdome nuste-bimo šūksnį. Pasirodo, kad dvylika „apaštalių“ link Lietuvos skris *Airbus*’u, kuriuo visai nemažai naudojosi ir popiežius Benediktas XVI. Apie tai bylojo prie įėjimo į orlaivį pakabinta lentelė.

Tuo pačiu lėktuvu namo skrido ir europarlamentarė...

Valdas Kilpys, vienas iš dvylikos

Valdo Kilpio nuotraukos

Lietuvos Šv. Jokūbo kelio savivaldybių asociacijos atstovai Briuselyje

Briuselyje lankėsi savivaldybių, įsijungusių į Lietuvos Šv. Jokūbo kelio savivaldybių asociaciją, atstovai bei nevyriausybinės organizacijos – Šv. Jokūbo kelio draugų asociacijos – vadovai. Pasiuntiniai, vykę į Briuselį, atstovavo Kauno, Panevėžio ir Šiaulių miestų bei Alytaus, Kaišiadorių, Kalvarijos, Kretingos, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Šiaulių ir Varėnos rajonų savivaldybėms. Kartu vyko ir Klaipėdos miesto atstovė iš

Šv. Pranciškaus Asyžiečio (pranciškonų) parapijos.

Daugiausia susitikimų įvyko Europos Parlamente (EP), kur delegaciją iš Lietuvos svetingai priėmė EP nariai Laima Andrikienė, taip pat Italijos atstovė, EP Kultūros ir švietimo komiteto pirmininkė Silvia Costa, Ispanijos atstovas Francisco Millan Mon.

Su Briuselyje viešinčiais Lietuvos savivaldybių atstovais panoro susitikti ir

aukšti Europos Komisijos (EK) pareigūnai. Susitikimų metu kalbėta apie Europos kultūros kelius ir jų plėtros perspektyvas ateityje, Europos Tarybos ir EK bendradarbiavimą plėtojant Europos kultūros kelių tinklą, taip pat apie ES programas, skirtas finansuoti kelių infrastruktūros kūrimą, informacijos apie juos sklaidą, turizmo plėtrą. Diskutuota apie inovacijas šioje srityje ir kaip jas pritaikyti Lietuvoje.

B. Nenortaitės nuotraukos

@LaimaAndrikiene

@Andrikiene